

(versie 1 – 15 september 2017)

Oasisplan

**Schreeuw voor een
meer evenwichtige
samenleving**

Koenraad De Wolf

MANIFEST

(samenvatting – KAFT achteraan)

Blauwdruk van een *nieuw samenlevingsmodel*

De geschiedenis van de mens is een begraafplaats van grote culturen die catastrofaal eindigden omdat ze te onbekwaam waren om rationeel, met een plan en uit vrije wil te reageren op uitdagingen, schrijft de Duits-Amerikaanse filosoof Erich Fromm.

De West-Europese samenleving bevindt zich na de verkiezing van Emmanuel Macron tot president van Frankrijk op een kantelmoment. De rol van de traditionele belangengroepen, de hoeksteen van het Rijnlandmodel waarop onze samenleving sinds 1945 is gestoeld, lijkt uitgespeeld. In de plaats daarvan maakt het kille, individualistische en duale Angelsaksische samenlevingsmodel zijn opwachting, dat wordt aangestuurd door private lobbygroepen. We dreigen evenwel van de regen in de drop te belanden.

Geïnspireerd een van de fundamenteën van onze beschaving, het bestuur ten tijde van de Romeinse Republiek, en een bijsturing van ons blikveld schoeit het ***Oasisplan*** onze samenleving op een nieuwe leest. Deze ‘derde weg’ die de interne positieve dynamieken van onderuit stimuleert en de impact in van de belangen- en lobbygroepen indamt, vormt de hefboom om een meer evenwichtige en finaal ook een meer gelukkige samenleving tot stand te brengen.

Inhoud

Amerikaanse lobbygroepen in Parijs

DEEL 1. ANALYSE

Belangen- en lobbygroepen *ontwrichten de samenleving*

DEEL 2. PROEVE VAN OPLOSSING

Oasisplan – blauwdruk van *nieuw samenlevingsmodel*

- 2.1. Terug naar *de wortels*
- 2.2. Blikveld *bijsturen*
- 2.3. Inspirerend voorbeeld: *bestuur tijdens de Romeinse Republiek*
- 2.4. Blauwdruk van nieuw samenlevingsmodel: *eigentijdse invulling voor de zeven basissectoren*
- 2.5. Praktische uitvoering: *samenleving op een nieuwe leest*

Droom van een *meer evenwichtige samenleving* blijven koesteren

Amerikaanse lobbygroepen in Parijs

14 mei 2017

In Frankrijk wordt Emmanuel **Macron** ingezworen als de nieuwe president. Zijn politieke beweging *En Marche* zorgt voor een aardverschuiving in de Franse politiek. De naweeën daarvan zullen nog lang nazinderen in West-Europa. Want zijn verkiezing **bezegelt** het **lot** van het **Rijnlandmodel** en de machtspositie van de traditionele belangengroepen die sinds 1945 de samenleving beheersen. Hun rol wordt naadloos overgenomen door private lobbygroepen die kenmerkend zijn voor het Angelsaksische samenlevingsmodel.

14 juli 2017

Donald Trump, de Amerikaanse president, is in Parijs de eregenodigde op het militaire defilé naar aanleiding van de nationale feestdag. Dat herdenkt de honderdste verjaardag van de intrede van de Amerikaanse soldaten in de Eerste Wereldoorlog. Maar waarom is Trump in Parijs? Want beide leiders zijn niet elkaars beste vrienden. En een week eerder zaten ze rond dezelfde tafel, op de vergadering van de G20 in Hamburg: hun derde ontmoeting in twee maanden tijd.

Frankrijk als uitvalsbasis

Dat gebeurt op aansturen van de lobbygroepen die de Trump-administratie in hun greep hebben. Het opdoeken van de Manufacturing Council, de economische adviesraad met Ceo's van Amerika's grootste bedrijven, brengt daar geen verandering in. Want de president blijft een gemakkelijk te manipuleren handpop. De Amerikaanse lobbygroepen willen na het wegvallen van de traditionele belangengroepen de **opening in West-Europa** zo snel mogelijk **invullen**. Want in de politiek is nooit één stoel onbezet. Wanneer de Amerikaanse lobbyisten die plaatsen niet innemen, doen anderen dat. Bovendien is Frankrijk, als zevende economie van de wereld, de ideale **uitvalsbasis** voor de **andere West-Europese landen** waar het Rijnlandmodel eveneens op springen staat.

Terug naar het fundament

Het bezoek van Trump aan Parijs is de directe aanleiding voor het schrijven van dit manifest. Dat belicht eerst hoe de belangen- en lobbygroepen onze samenleving ontwrichten. Als antwoord daarop wil het **Oasisplan** een meer evenwichtige samenleving tot stand brengen door terug te keren naar het fundament van onze beschaving en het bijsturen van ons blikveld.

De tekst heeft betrekking op **België**, maar is mits kleine aanpassingen ook toepasbaar op **andere West-Europese landen**. Het betreft een herwerking in de breedte en de diepte van het Manifest *Utopia revisited. Nieuw maatschappijmodel brengt mensen samen in plaats van ze te verdelen* uit 2010.

Theoretisch model met utopisch gehalte

Dit is géén wetenschappelijke studie, noch een opsomming van absolute waarheden of een handboek met praktische richtlijnen, maar een **filosofisch traktaat**. Dat ontwikkelt vanuit een historische analyse een consequente en rechtlijnig doorgetrokken visie. Zoals het hoort, is dit manifest geschreven in een **polemische stijl**. De analyse, de ideeën en de voorstellen klinken soms karikaturaal, maar zijn geen karikatuur. Uiteraard is de realiteit genuanceerder en bij elk punt kunnen kritische bedenkingen en/of nuanceringen worden geplaatst.

Wij beseffen dat de vooropgestelde oplossing evenzeer een theoretisch model oplevert met een hoog utopisch gehalte. Maar alleen een synthese op het scherp van de snede kan een **discussie ten gronde losweken**. En dat is onze enige bedoeling: het aanreiken van een constructieve leidraad bij het zoeken naar **structurele oplossing**.

Het **Oasisplan** is, zoals elk filosofisch model, niet af. Je kan dat vergelijken met de woning waarvan alleen de **ruwbouw** is **voltooid**. De tekst moet op een aantal punten worden genuanceerd, verder uitgediept en verfijnd.

Schreeuw

Deze tekst, waarvan de eerste versie in augustus 2017 tot stand komt, wordt geformuleerd als een schreeuw, omdat in onze samenleving **alleen die wordt gehoord**. Het gelijknamige schilderij van de Duitse kunstenaar Johannes Wickert op de kaft brengt dat op treffende wijze in beeld.

Koenraad De Wolf
26 augustus 2017

1. DEEL 1 – ANALYSE

Belangen- en lobbygroepen

ontwrichten de samenleving

De dingen die de westerse wereld zullen vernietigen zijn: welvaart tegen elke prijs, vrede tegen elke prijs, veiligheid eerst in plaats van plicht eerst, de liefde voor het zachte leven, en de word snel rijk theorie van het leven. (Theodore Roosevelt, + 1919)

In de West-Europese landen die worden bestuurd volgens het Rijnlandmodel, houden niet-verkozen belangengroepen de touwtjes van de macht in handen. Die aanpak spreidt de welvaart over brede lagen van de bevolking, wat ongezien is in de geschiedenis. Maar de keerzijde van die medaille, die steeds zwaarder doorweegt, hypothekeert onze toekomst.

De verkiezing van Emmanuel Macron tot president van Frankrijk luidt een trendbreuk in: de vervanging van het Rijnlandmodel door het Angelsaksische samenlevingsmodel. Als gevolg daarvan ruimen traditionele belangengroepen plaats voor private lobbygroepen. We bekijken die ontwikkeling in het licht van twee internationale ontwikkelingen: de geruisloze verplaatsing van het geo-economische en geopolitieke zwaartepunt naar het Oosten en het drama van de 79 armste landen die wegwijnen in armoede.

Het Angelsaksische model houdt ondanks zijn aanlokkelijke sirenenzang mogelijk nog een groter maatschappelijk deficit in. Terwijl de schreeuw van kritische stemmen amper wordt gehoord, groeit van onderuit het besef dat het tij niet zal keren.

Rijnlandmodel als *herverdelingsmechanisme*

Aangestuurd door het vooruitgangdenken (zie verder blz. 14) kent West-Europa na de Tweede Wereldoorlog een onafgebroken economische groei. Sinds 1945 is de **welvaart** meer dan **verviervoudigd**.

In alle landen ontstaat een nagenoeg analoge maatschappelijke ordening. Die wordt gemeenzaam het Rijnlandmodel genoemd, verwijzend naar de ligging van Bonn, de voormalige hoofdstad van West-Duitsland. De kenmerken zijn: het streven naar vrede en internationale samenwerking (oprichting van de Europese Unie); de uitbouw van een grote publieke sector met veel regulering; hoge belastingen; veel schulden; een toegankelijk en kwalitatief hoogstaand onderwijs en gezondheidszorg; een uitgebreid sociaal opvangnet, grote aandacht voor solidariteit en last but not least de spreiding van de welvaart over brede lagen van de bevolking.

Een structureel ingebouwd herverdelingsmechanisme zorgt er voor dat **negentig procent** van de bevolking een **hoog welvaartsniveau** bereikt, wat **zonder voorgaande** is in de **geschiedenis**.

De politiek is een toneel waarop de souffleurs vaak harder spreken dan de acteurs.
(Ignazio Silone)

***Sleutelrol* voor niet-verkozen belangengroepen**

De basispijlers van het Rijnlandmodel zijn de belangengroepen die rechtstreeks deelnemen aan het beleid. Voorbeelden zijn de mutualiteiten, vakbonden, werkgeversorganisaties, landbouw- en middenstandsorganisaties, verenigingen van jongeren, vrouwen, enzovoort. Wanneer in het sociaal overleg de vertegenwoordigers van de werkgevers en de werknemers akkoord zijn over een maatregel, krijgt die kracht van wet.

Tussen het **wettelijk** en het **werkelijk land** gaapt een **wijde kloof**. De bevolking in de West-Europese landen leeft in de waan dat de vertegenwoordigers die bij de verkiezingen democratisch zijn verkozen, ook het land besturen. Maar niets is minder waar. De touwtjes van de macht liggen in handen van niet-verkozen belangengroepen wier activiteiten **achter de schermen** plaats vinden. Volgens een algemeen aanvaarde definitie trachten de belangengroepen ‘gezagspersonen te beïnvloeden om wetten of regels te steunen ten voordele van de eigen organisatie of sector.’ De core-business van de belangengroepen is het **verwerven** van zoveel mogelijk **invloed** om **collectieve sociale doelen** te verwezenlijken. En vanuit die machtspositie **controleren** zij de **geldstromen**. Die aanpak is een voorbeeld van neocorporatisme. De leden sluiten zich vrijwillig aan. Maar een vrije keuze is er amper omdat slechts een handvol ideologisch gekleurde belangenorganisaties actief is. Tijdens hun hoogdagen zorgden de belangenorganisaties voor hun achterban van de wieg tot het graf. Maar ondanks hun sociaal oogmerk verdedigen de belangengroepen **niet het algemene belang**. Wel houden ze de **traditionele partijen** in hun **greep**. Soms wordt binnen één partij de invloed van verschillende belangengroepen verdeeld. In de christendemocratie zijn dat de vertegenwoordigers van de werknemers, de middenstand en de boeren.

De som van het aantal leden verenigd in belangengroepen, is evenredig met de mate van het verval van die samenleving. (Gerrit Krol)

Uitpuittend conflictmodel

Belangengroepen zijn **elkaars concurrenten**, want zij hebben maar één doel: proberen om zoveel mogelijk mensen achter zich te scharen. Vertaald naar de politiek betekent dat het ronselen van zoveel mogelijk stemmen. Want in onze parlementaire democratie regeren de partijen (en onderliggend de belangengroepen) die een absolute meerderheid van de kiezers vertegenwoordigen. Elke stembusgang schudt de kaarten en legt de machtsverhoudingen voor de volgende vier tot vijf jaar vast. De partijen die in het parlement een **meerderheid van de zetels** hebben, nemen deel aan het bestuur en **verdelen** de **regeringsportefeuilles**. Wie in de oppositie belandt, heeft maar één ambitie: bij de volgende verkiezingen opnieuw deel nemen aan de macht. De beste manier om dat doet te bereiken, is het behalen van nog meer stemmen.

Het neocorporatistische conflictmodel mondt uit in een **energieverslindende tegenstelling** tussen **meerderheid en oppositie**. De oppositiepartijen leggen de regering het vuur aan de schenen en willen politici persoonlijk treffen. Zij focussen op de man, en niet op de inhoud. Waarom? Voorstellen van de oppositie maken, hoe waardevol ook, per definitie geen kans. De meerderheid zou immers gezichtsverlies leiden wanneer ze daar op in gaat. En omgekeerd steunt de oppositie

geen enkel voorstel van de meerderheid. Die **artificiële tegenstelling kost** onnoemelijk veel (nutteloze) **energie, tijd en geld**.

Politieke partijen verwerven al hun deugden zolang ze in de oppositie zijn en vergooien ze als ze aan de macht komen. (Etienne Rey)

Verdeel en heers

Wegens de gigantische belangen die in het spel zijn, aanvaarden de belangenroepen **niet** dat aan het **neocorporatistische systeem** wordt **geraakt**. Zoals in de antieke oudheid wordt het verdeel-en-heersprincipe toegepast. Iedereen krijgt het deel van de koek dat hem toekomt, maar laat zich per definitie niet in met wat de anderen doen. Want zolang de **taart mooi** wordt **verdeeld**, is er geen vuiltje aan de lucht.

Strijd voor *schaarse middelen*

Tegen die achtergrond wordt permanent strijd geleverd voor de schaarse middelen. Want de overheid kan onmogelijk tegemoet komen aan al de noden, vragen en eisen van de burgers en hun belangengroepen. Om toch een groter aandeel in de wacht te slepen, wordt de aloude tactiek van het **zo hard mogelijk schreeuwen** toegepast tijdens demonstraties of stakingen. Want alleen dan bestaat een kans om te worden gehoord.

In België, Nederland en Duitsland rondt het gestructureerde overleg tussen de sociale partners de scherpe kanten af. Frankrijk daartegenover kent een hard conflictmodel. Daar leggen de vakbonden meermaals per jaar het land plat.

Eurostat becijfert het Belgische Bruto Binnenlands Product in 2015 op 409 miljard euro. De besteding gaat naar:

- de sociale bescherming (37,5 procent)
- het overheidsapparaat (19,5 procent)
- de gezondheidszorg (14,2 procent)
- economische zaken (12,0 procent)
- het onderwijs (11,9 procent)

Elk jaar opnieuw wordt **strijd** geleverd om een **zo groot mogelijk aandeel** in de wacht te slepen. In de gezondheidszorg slagen de machtige lobby's van de mutualiteiten, artsensyndicaten en de farmaceutische industrie er in – wegens de stijgende noden als gevolg van de vergrijzing – er elk jaar in om een groter aandeel te verwerven. Het aandeel van die sector in het bruto binnenlands product (BBP) verviervoudigt sinds 1970. En nog elk jaar stijgen de uitgaven in de gezondheidszorg hoewel het jaarlijkse groeipad van 4,5 procent uit het begin van dit millennium is teruggeschoefd.

Daartegenover decimeert het budget voor Defensie tot 0,9 procent van het BBP. En voor religie en zingeving wordt een budget van €100 miljoen uitgetrokken (0,024 procent).

Wie het luidst schreeuwt, heeft altijd gelijk. (William Cowper)

Nefaste korte termijnpolitiek

Het sociaal beleid kent na 1945 aan alle werknemers ongeveer eenzelfde loon toe. En wie hoger klimt op de ladder, verdient meer. Toch vergroot de ongelijkheid tussen de sectoren en de *mini-jobs* en *flexi-jobs* zetten het minimumloon onder druk. De meest **militante sectoren** slepen de

grootste voordelen in de wacht. Want wie de trom niet roert, krijgt niets. Zo krijgt het personeel in de zorgsector pas met de *Witte Woede* van de jaren 2000 betere arbeidsvoorwaarden. Hoe komt het dat dit **perverse mechanisme** dat het maatschappelijk **evenwicht op losse schroeven** zet, onverminderd doorzet? Aan de basis ligt de korte termijnpolitiek. Omdat geen elke politicus verder kijkt dan de volgende verkiezingen, wordt gedeeltelijk tegemoet gekomen aan de eisen van de stakers en demonstranten. Want naarmate een conflict langer duurt, nemen de economische en de imagoschade toe. Wel worden de scheef getrokken situaties die daarvan het gevolg zijn, nooit gecorrigeerd. Waarom? Het **toekomstige beleid** is altijd een **doorslag** van het **vorige**. Het nog uit de 19de eeuw daterende begrotingsstelsel is daar de emanatie van. Elk nieuw budget is, behoudens kleine aanpassingen, een kopie van de vorige. En een bedrag dat twee jaar opeenvolgend staat ingeschreven, is recurrent of verworven. Maar wie de “verworvenheden uit het verleden” in vraag stelt, botst op het veto van de belangengroepen. Want eenmaal gegeven, blijft gegeven. En daaraan kan onmogelijk worden getornd.

Deficit versterkt

Het neocorporatisme waarborgt de sociale rust en zorgt voor stabiliteit, maar de keerzijde van de almacht van de belangengroepen eist almaar een hogere tol. Het **Grijze** en het **Zwarte Circuit** behoren tot de meest bloeiende sectoren van de economie. Volgens de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (Oeso) vertegenwoordigt de Zwarte Economie in België 22 procent van het Bruto Binnenlands Product. Niemand roept de algemene **normvervaging** een halt toe en **oneigenlijke gebruik** wordt algemeen aanvaard. Subtiele mechanismen moedigen mensen zelfs aan zoveel mogelijk te profiteren van het systeem. ‘L’État PS’ installeert in Wallonië een wijd verspreid **parasitisme**. En mede door de **falende controle**, neemt de **corruptie** toe. Verder **ontwricht** de ondergeschiktheid van het parlement en de rechtspraak aan de uitvoerende macht de **evenwichtige machtsverdeling** onder de *trias politica*s – het fundament van onze rechtstaat. De **besluitvorming** is hopeloos complex en **ingewikkeld** vanuit het streven naar een compromis dat alle belangengroepen bevredigt; het diep gewortelde wantrouwen leidt tot **betutteling en regelneverij**; een **kleine elite** behoudt alle macht door de pest van het **nepotisme**; het conservatisme remt structurele hervormingen af en de **selectie van politiek personeel** gebeurt in functie van de **trouw aan systeem**, en niet op basis van persoonlijke kwaliteiten.

Een compromis is de kunst een koek zo te verdelen, dat ieder denkt het grootste stuk gekregen te hebben. (Ludwig Erhard)

Wie tegen de eigen belangengroepen ingaat, delft immers zijn graf. Frank Vandenbroucke (SP.A) wordt door vriend en vijand geprezen voor zijn competentie en dossierkennis. Maar in 2005 wordt hij als minister van Sociale Zaken weggepromoveerd. En met hem wordt de geplande hervorming afgevoerd omdat die de machtspositie van de belangengroepen in de gezondheidssector aanpakt. Last but not least creëert het Rijnlandmodel een immer groeiende **schuldenberg**. Die bedraagt in België 431 miljard euro of 106 procent van het BBP – meer dan de som van alle goederen en diensten die we in één jaar met zijn allen produceren. Per hoofd van de bevolking bedraagt de schuld € 40.000, dertig procent meer dan in Duitsland en Nederland. Die schuld moet door onze

kinderen en kleinkinderen worden terugbetaald.

Belangengroepen vertragen ‘stroming van de samenleving’

De metafoor van een rivier maakt de rol van de belangengroepen aanschouwelijk. In de denkbeeldige ‘rivier’ van onze maatschappij zetten die vaak nodeloos ver van elkaar altijd weer nieuwe bakens uit om de ene of de andere groep te plezieren. Dat gebeurt zonder afstemming of coördinatie met de bestaande bakens. Als gevolg daarvan moet het ‘water’ zijn weg banen langs een kronkelig parcours dat de ‘stroming’ eindeloos vertraagt.

Wanneer we de achterhaalde historische bakens wegnemen en de resterende bakens beter op elkaar afstemmen, kan de ‘drive’ van de samenleving veel beter lopen. Maar zo werkt het systeem niet. Waarom? Elke verandering, hoe klein ook, bedreigt een aantal voorlopig nog onaantastbare heilige huisjes en verworven rechten, alsook het delicate evenwicht tussen de belangengroepen. En daaraan kan niet worden getornd. De belangengroepen blijven als ‘loodsen’ de verantwoordelijkheid voor het beheer van de ‘rivier’ opeisen, zelfs wanneer die dreigt dicht te slibben.

Sputterende welvaartsmachine

Het mag een half mirakel heten dat de positieve dynamieken in onze samenleving stand houden en dat de sputterende welvaartsmachine welvaart blijft creëren. Nooit voorheen waren de Belgen zo rijk en we behoren met ons grote spaarvermogen tot de rijkste landen van Europa.

Een vaststelling is dat **al de West-Europese landen** met het Rijnlandmodel **in hetzelfde bedje ziek** zijn. In internationale rankings **verliezen** die **snel terrein** omdat de **globalisering** ongenadig doorzet.

Geruisloze verplaatsing mondiale zwaartepunt

Want ondertussen verplaatst zich voor onze ogen geruisloos het geo-economische en geopolitieke zwaartepunt naar het **Oosten**. Met een gemiddelde economische groei van tien procent sinds 1978 is China vanaf 2010 de tweede economische wereldmacht. En in **Afrika**, waarvoor het Westen nauwelijks belangstelling toont, **groeit China’s impact** zienderogen. Hun normen en waarden staan haaks op de westerse principes en waarvan wij hoogmoedig denken dat die de enig mogelijke universele standaard zijn. Zich spiegelend aan het Chinese voorbeeld behoeven de Afrikaanse landen geen democratie en mensenrechten om economisch succesvol te zijn. Zonder missioneringdrang komt de wind uit het Oosten. De **Chinese visie, dynamiek en daadkracht** is de **antipode** van de **vastgeroeste westerse aanpak**.

Ook halen de elf andere ‘nieuwe economieën’ met reuzensprongen hun achterstand. Dat zijn India, Hongkong, Zuid-Korea, Singapore, Thailand, Maleisië, Brazilië, Rusland, Algerije, Mexico en Turkije. De komende decennia gaan zij beter presteren dan de westerse landen.

Als China ontwaakt, zal de wereld beven. (Napoleon)

79 armste landen kwijnen weg

Een tweede internationale ontwikkeling is het wegwijnen van de armste landen. In 2016 gaat 1,7 triljoen dollar naar militaire uitgaven, tegenover 134 miljard naar ontwikkelingshulp. De 79

armste landen met hun 1,3 miljard inwoners boeken geen vooruitgang, wel integendeel. Terwijl de situatie hopelozender wordt, blijft het Westen staren naar de eigen navel. De duizendmaal beloofde verhoging van de **ontwikkelingshulp** tot **0,7 procent** van het binnenlands nationaal product blijft een **fictie**. Internationale solidariteit moet nog worden geboren. Omdat wij niet bereid zijn om meer dan een kruimel van onze welvaart af te staan aan de armste landen, diept de kloof tussen het rijke Noorden en het arme Zuiden verder uit. **Veel lage-inkomstenlanden** in Afrika, Azië en Latijns-Amerika waar de bevolking binnen één generatie verdubbelt, zijn **onbestuurbaar**: essentiële voorzieningen komen in het gedrang, de onveiligheid neemt toe en de arbeidsmarkt kan de instroom van nieuwe arbeidskrachten niet opslorpen. De toekomst van wie daar wordt geboren, oogt weinig rooskleurige. De migraties van de toekomst zijn **armoedemigraties** die ook de **problemen** van de **Derde Wereld exporteren**. Een **clash** komt **dichtbij**. Die vormt met de overbevolking en de opwarming van de aarde de grootste bedreiging voor onze aardbol.

***Instorting Rijnlandmodel* in Frankrijk**

In alle landen van West-Europa is de erosie van het Rijnlandmodel al decennia aan de gang. Van de machtige belangengroepen van weleer rest alleen een **façade** van **lege dozen**. Maar zolang de traditionele politieke partijen aan het bestuur deelnemen, blijft de machtspositie van de belangengroepen onaantastbaar.

In Frankrijk haalt één persoon, Emmanuel Macron, met de steun van private lobbygroepen in minder dan één jaar de traditionele steunpilaren van de Vijfde Republiek onderuit. Hijzelf wordt president en zijn beweging *En marche*, die de tegenstelling tussen links en rechts overbrugt, heeft de volstrekte meerderheid in het parlement.

Dit is de prelude van een proces dat zich **onafwendbaar** in **alle landen** van West-Europa zal voltrekken. Want ook daar staat het **Rijnlandmodel op springen**.

Macron staat voor een beschaafd alternatief, maar dat is niet in alle landen gewaarborgd. Want de voorbije jaren kent het extreemrechtse populisme, zoals in de jaren 1930, een ongeziene opmars. Marine Le Pen krijgt in de tweede ronde van de Franse presidentsverkiezingen tien miljoen stemmen (33 procent) en bij de presidentsverkiezingen in Oostenrijk steunt 46 procent van het electoraat Norbert Höfer van de extreemrechtse partij FPÖ. Ook in Duitsland en Italië is extreemrechts in opmars.

In Frankrijk is de **rol** van de **belangengroepen** naadloos **overgenomen** door de **private lobbygroepen**. Macron geniet de steun van de banken, de farma-industrie en de homo-lobby, terwijl zijn eerste-minister, Édouard Philippe, de nucleaire lobby vertegenwoordigt.

***Onzichtbare* lobbygroepen**

Als emanatie van het Angelsaksische samenlevingsmodel veroveren de lobbygroepen West-Europa. Voorbeelden zijn de pressiegroepen van bedrijven en sectoren, advocatenkantoren en adviesbureaus, handelsorganisaties, multinationals, banken, energiebedrijven, denktanks, universiteiten en onderzoeksinstituten, maar ook milieuverenigingen, organisaties van minderheidsgroepen, kerken en religieuze gemeenschappen en zelfs goede doelen.

Maar lobbygroepen zijn van een andere orde dan de belangengroepen. De collectieve sociale doelen ruimen plaats voor private financiële belangen. Een koele manier van handelen, zonder enig modedogen, kenmerkt hun streven naar zoveel mogelijk invloed en macht.

Lobbygroepen opereren rond de machtscentra. De grootste concentratie is actief in Washington DC en op de tweede plaats komt Brussel, de hoofdzetel van de Europese Unie.

Maar hun werking situeert zich eveneens achter de coulissen. In 2011 probeert de Europese Unie om de Brusselse lobbyisten in kaart te brengen. Maar het vrijblijvende *Transparantieregister* is geen succes. Bij de aanscherping van de regels in 2014 – alleen geregistreerde lobbyisten mogen praten met de Unie – wordt uitgegaan van 32.500 lobbyisten en 6.500 organisaties. Maar vandaag bevat die database meer dan 100.000 namen, gelinkt aan 11.000 organisaties. Voor een goed begrip: de Europese instellingen tellen 55.000 ambtenaren.

De discussie over de verlenging van de licentie van de onkruidverdelger Roundup illustreert de macht van de lobbygroepen. Hoewel dat herbicide kankerverwekkend is, probeert de chemereus Monsanto de Europese Commissie te overtuigen van het tegendeel met vervalste wetenschappelijke studies. Na een negatief advies van het Europese Parlement staat de Europese Commissie onder zware druk om die licentie toch met tien jaar te verlengen.

Kanker van ‘house-in’ lobbyisten

Het schandaal met de sjoemelsoftware bij Volkswagen in 2015 toont aan dat naast het officiële circuit, ook een **officieus netwerk** van lobbyisten werkzaam is. Het Transparantieregister telt 136 lobbyisten in de auto-industrie. Maar volgens de lobbywaakhond Transparency International zijn er dat 198 en volgens het Euro-kritische Corporate European Observatory zelfs 317 – of meer dan het dubbele. Die verblijven voor een goed begrip niet permanent in Brussel.

In dat cijfer zitten ook de ‘house-in’ lobbyisten. Zo verdiende een Nederlands Europarlementariër van de VVD als adviseur van de autobelangenbehartiger RAI en het bedrijf Mercedes jaarlijks € 120.000. En hoeveel oud-politici, die lucratieve contracten krijgen van de grote lobbygroepen, blijven niet onder de radar? Dat **niemand** durft **ingaan** tegen deze kanker, bewijst hun **onaantastbare positie**.

Adviseren en informeren versus beïnvloeden

Toch is de rol van belangen- en lobbygroepen per definitie niet negatief. Dat de overheid zich bij haar besluitvorming laat bijstaan door de experts op het terrein is niet alleen evident, maar ook diep ingeburgerd. Op zich is daar ook geen probleem mee, zo lang die groepen zich beperken tot het **informeren** en **adviseren** om het land zo goed mogelijk te besturen.

Maar die **grens met het beïnvloeden** of het dicteren van een nieuwe regelgeving, is vaak **flinterdun**. Zeker wanneer tweederangsfiguren aan het roer zitten. Dat geldt bijvoorbeeld voor de MR. Die partij telt met twintig kamerleden zeven ministers in de federale regering. Een van hen is de minister van Energie, Marie-Christine Marghem. Het is een publiek geheim dat zij een handpop is van de elektriciteitslobby, wier studiedienst de sleutelfuncties op haar kabinet bezet. Het is geen toeval dat ‘minister van geblunder’ Maghrem miljoenen taken ‘vergeet’ te innen van EDF en Electrabel, wekenlang een vernietigend rapport over de heropening van de kerncentrale Doel 1 achterhoudt en – tegen alles en iedereen in – een versoepeling van de klimaatdoelstellingen bepleit.

Angelsaksische model versterkt duale samenleving

Hoewel er geen enkele reden is om daar vrolijk kan van worden, klinkt die Angelsaksische **sirenenzang** als muziek in de oren van veel West-Europese jongeren. Dat komt omdat het uitgeholde Rijnlandmodel niet meer enthousiasmeert. De manier waarop de waarden van solidariteit en herverdeling in praktijk worden gebracht, is niet langer geloofwaardig. Bovendien sluit het Angelsaksische model aan bij het **radicaal individualisme** dat in opmars is. Zoveel mogelijk **profiteren van het leven**, luidt het levensdevies van velen. Hun ordewoorden zijn: ‘ik en

de rest kan stikken’, ‘schem zoveel mogelijk poen’, ‘vertrouw niemand’, ‘amuseer u rot’ en ‘na ons de zondvloed’.

Die mentaliteit sluit naadloos aan bij de liberale waarden van **zelfredzaamheid**, het stimuleren van het private initiatief, de vrije markt, een beperkte sociale zekerheid en het betalen van minder belastingen die het Angelsaksische model predikt. Het sterk afgeslankte overheidsapparaat hoort een zo gunstig mogelijk ondernemingsklimaat te scheppen en de regulering te beperken.

Overigens zijn die **ideeën** al jaren **sluimerend gangbaar**: niet alleen in de geesten, maar ook in het beleid van veel West-Europese landen.

Nochtans kennen we de keerzijde van die medaille. In de Verenigde Staten, waar één op de zes in armoede leeft, dreigen door de afschaffing van de ‘Obamacare’ 22 miljoen mensen, of zeven procent van de bevolking, hun ziekteverzekering te verliezen. En Groot-Brittannië telt 33 procent armen. In landen van het Rijnlandmodel is dat nog minder dan de helft. Maar ook daar stijgt de armoede elk jaar.

We evolueren naar een duale samenleving waar alleen **wie hard werkt het goed heeft** en het **legioen armen toeneemt**.

Schreeuw om verandering *gemuilkorfd*

Is er dan niemand die de alarmbel luidt? Jazeker. Vanuit diverse hoeken groeit het besef om het roer drastisch om te gooien. Bij herhaling zijn **modellen** gelanceerd om de **voortgang op een andere manier te meten** dan met het Bruto Binnenlands Product. Een daarvan is de invoering van het *Bruto Nationaal Geluk* dat ook rekening houdt met de opleiding, de gezondheidszorg, de ecologie, de culturele diversiteit, de gemeenschapszin, de tijdsbesteding en een psychologisch en spiritueel welbevinden. Maar daarrond blijft het windstil.

Daarnaast schreeuwen vertegenwoordigers van kleine en ongebonden organisaties en soms ook het grote publiek hun ongenoegen uit. Voorbeelden zijn de kaping van boten met nucleair afval door Greenpeace. En bij het zoveelste schietincident of massamoord komen mensen massaal op straat tegen het particulier wapenbezit, wat indruist tegen de belangen van de wapenlobby.

Een verplicht *Transparantieregister* met een gedetailleerde informatie over de klanten, geldschietters en werkingsmiddelen van de lobbyisten zou de evidentie zelve moeten zijn. Maar dat komt er niet. Waarom?

Waarom krijgen tegenstemmen zo weinig gehoor?

Waarom worden alle **klokkenluiders letterlijk gekraakt**?

De belangen- en de lobbygroepen zijn het op één punt wel roerend eens: om iedereen te muilkorven die vragen stelt bij hun rol. Nog elke dag worden **in stilte** alle **dissidente stemmen** in de **kiem gesmoord**. Dat komt omdat de belangen- en lobbygroepen de **media** en de toegang tot de informatie **controleren**. Zelf komen zij daarin amper in de aan bod. Want ‘wie zijn macht wil bewaren, moet haar niet tonen’, wist de Chinese wijsgeer Lao-Tse al tweeduizend jaar terug.

Tij zal *niet keren*

We hoeven ons geen illusies te maken: het tij zal niet keren. Het succesvolle Rijnlandmodel heeft zijn eigen graf gegraven als gevolg van de hebzucht en de inertie van de belangengroepen die het besturen. En de lobbygroepen belichamen het kille en duale Angelsaksische samenlevingsmodel. In België oogt de toekomst weinig rooskleurig door enkele **bijkomende handicaps**. Ondanks de verbeterde concurrentiekracht en de loonmatiging – de handelsbalans is in 2016 voor het eerst in negen jaar positief – blijven we aan de **wereldtop** wat betreft de **loonkost** en de **fiscale en parafiscale druk**. En de **grote hervormingen**, die veel buurlanden al hebben doorgevoerd, zitten

nog altijd **op de lange baan**. Naast de staatshervorming zijn dat de hervorming van de gezondheidszorg, de arbeidsmarkt en de pensioenen. Bovendien zal het aandeel van West-Europa in de wereldeconomie verminderen van 22 procent naar 12 procent in 2050. En door de verstoring van het demografische evenwicht zal onze economie tussen 2025 en 2050 jaarlijks krimpen met 0,8 procent. Er is vooreerst de verzilvering van de vergrijzing. Mede door de goed werkende gezondheidszorg worden we met zijn allen gemiddeld twee jaar per decennium ouder. België zal in 2050 naar schatting 3,5 miljoen gepensioneerden tellen – het dubbele van vandaag. Daarnaast is er de ontgroening aan de basis. We planten ons onvoldoende voort. Een gezonde leeftijdspiramide vereist een geboortecoëfficiënt van 2,1 kinderen per vrouw. Dat cijfer is voor het laatst in 1970 bereikt en daalt in de periode 2008-2015 van 1,82 naar 1,66 of een kwart te weinig. West-Europa wordt het rusthuis van de wereld, terwijl de twaalf ‘nieuwe economieën’ wereldwijd het roer in handen nemen.

Eén beeld vat de ontwikkelingen samen: de figuurlijke ‘boom’ van onze samenleving ziet er, wanneer we die van op een afstand bekijken, uit als een gewrocht vol kale plekken en scheef gegroeide takken. Die kan zonder een ingrijpende snoeibeurt onmogelijk stand houden.

2. DEEL 2 – PROEVE VAN OPLOSSING

Het *Oasisplan* – blauwdruk van een *nieuw samenlevingsmodel*

Als je een schip wil bouwen, roep dan geen mannen bij elkaar om hout te verzamelen, het werk te verdelen en orders te geven. In plaats daarvan, leer ze verlangen naar de enorme eindeloze zee. (Antoine de Saint-Exupery)

Het *Oasisplan* bevat een blauwdruk van een nieuw samenlevingsmodel. Onze proeve van oplossing voor de moeilijkheden waarmee we worden geconfronteerd, stoelt op een terugkeer naar de wortels van onze beschaving en een bijsturing van onze manier van kijken. Verhelderend is de analyse van de bestuursorganisatie tijdens de Romeinse Republiek, die in de eeuwen der eeuwen zijn deugdelijkheid heeft bewezen. Op basis van de vijf basispijlers daarvan formuleren we een voorstel van aanpak voor de zeven traditionele sectoren: bestuur, justitie, financieel-economisch- en sociaal beleid, cultuur en wetenschap, supranationale instellingen en religie.

Ten slotte reiken we de tools aan om het *Oasisplan* in praktijk te brengen.

2.1. Terug naar *de wortels*

Een oplossing voor de moeilijkheden waarmee onze samenleving wordt geconfronteerd, ligt in de terugkeer naar de wortels van onze beschaving. De manier waarop in de oases palmbomen worden geplant, werkt als metafoor zeer verhelderend.

Wanneer de wortels nog niet zijn verdroogd, is de boom nog niet dood. (Dalai Lama)

In de woestijn van Noord-Afrika, een van de meest onherbergzaam gebieden ter wereld, duiken plots oases op. De aanwezigheid van ondergrondse bronnen maakt op die plaatsen zelfs vegetatie en landbouw mogelijk. Gelegen langs de aloude karavaanroutes zijn de oasen kruispunten waar cultuur en handel bloeien. Wezenlijk voor hun voortbestaan is de aanplanting van palmbomen. De manier waarop dat gebeurt, is als metafoor ook verhelderend voor de aanpak die ook het *Oasisplan* voorstaat.

Een jonge palmboom belandt in een put van wel tien meter diep, waarna die opnieuw wordt gevuld met zand. Daarbovenop komt de zwaarste steen die men in de omgeving vindt. Het lijkt alsof die boom onmogelijk kan groeien, maar het tegendeel is waar. De plant groeit wel eerst in de diepte. Op het niveau van het grondwater wordt water en energie geput om opwaarts te groeien. Daarbij moet veel kracht worden ontwikkeld om de bovenliggende steen weg te duwen. Maar eenmaal dat is gebeurd, groeit een palmboom van wel tien meter hoog.

Die metafoor geldt ook voor onze tijd. Ook wij staan voor de uitdaging om *in de diepte* terug te gaan naar onze wortels: het *fundament* van *onze beschaving*. Want daar ligt de *oplossing* voor de *moeilijkheden* waarmee we worden geconfronteerd.

2.2. Blickveld *bijsturen*

Het primaat van de economie beheerst onze samenleving. Dat wordt sinds het einde van de 18de eeuw aangestuurd door de (waan)idee van het vooruitgangsgeloof en de obsessie van de economische groei. Maar door de ziekte van de *hamartia* of de onwil om bij te leren, mondt die ontwikkeling onafwendbaar uit in een beschavingscrisis. De metafoor van de passagier op de hogesnelheidstrein TGV maakt ons bewust van het illusoire blikveld dat we hanteren en de noodzaak om ons blikveld bij te sturen. Alleen met de beide voeten op de grond hebben we een juist zicht op de werkelijke toestand.

Vooruitgangsgeloof *mondt uit in beschavingscrisis*

Vanaf het einde van de 18de eeuw maakt de economie haar meest ingrijpende omwenteling door. Tijdens de **Eerste Industriële Revolutie** worden de goederen niet langer handmatig, maar machinaal geproduceerd. De stoommachines maken de mens en de natuur ondergeschikt aan de **economie**, voortaan de **belangrijkste motor** van de samenleving waarvoor alles moet wijken. Vanaf het einde van de negentiende eeuw schakelt de **Tweede Industriële Revolutie** een versnelling hoger door het gebruik van turbines, elektriciteit en verbrandingsmotoren op basis van fossiele brandstoffen. Ten slotte leggen de voorbije decennia de computer en de nieuwe communicatievormen zoals het internet, de gsm en glasvezelkabels de basis van de **Derde Industriële Revolutie** en de **globalisering** of de wereldwijde door de informatie- en communicatietechnologie, de investeringen en de internationale handel aangestuurde interactie tussen mensen, bedrijven, regeringen en culturen. Daarbij namen de diensten en de communicatie de plaats in van de productie van goederen. De nieuwe ‘wagens’ (laptops) zijn via de nieuwe ‘snelwegen’ (het internet) wereldwijd met elkaar verbonden: dag en nacht, zeven dagen op zeven. Zoekmachines en softwareprogramma’s verwerken niet te vatten hoeveelheden informatie. En het lijkt alsof een onzichtbaar internationaal ruimtestation dat gebeuren in goede banen leidt. De Franse filosoof Michel Serres is zeer optimistisch over de mogelijkheden daarvan voor de mensheid.

We zijn nu al twee eeuwen **in de ban** van **meer en beter produceren**. En aangestuurd door een onaantastbaar vooruitgangsgeloof is iedereen er rotsvast van overtuigd dat onze samenleving evolueert naar een hoger stadium van volmaaktheid. Die optimistische *drive* leidt tot een **ongeziene stijging** van de **arbeidsproductiviteit**. Tijdens de Eerste Industriële Revolutie gemiddeld één procent, tijdens de Tweede Industriële Revolutie twee procent en vanaf de Derde Industriële Revolutie 2,5 procent per jaar. In het zog daarvan wordt **iedereen meegezogen** in een **spiraal van nooit genoeg**. En die versterkt alleen maar de geldingsdrang, het verwerven van macht, invloed en bovenal de hebzucht.

In de vrije markt zorgt een onzichtbare hand voor harmonie tussen het individuele eigen belang en het belang van de samenleving. (Adam Smith)

We blijven geobsedeerd door de **waanidee** dat we jaarlijks **minstens twee** tot drie **procent groeien**. Maar een zinnig antwoord op de vraag ‘waarom’ heeft niemand ooit gegeven. Want dat daardoor

ons **geluk evenredig** zou **toenemen**, is alleen een **luchtbel**. Is dat het geval bij de aankoop van een tweede buitenverblijf in het buitenland, een derde auto of een vierde jaarlijkse vakantie?

Het ultieme argument dat iedereen dan maar over de streep moet halen, is dat zonder te groeien onze tegenstrevers almaar machtiger worden. We maken onszelf voortdurend wijs dat ‘stilstaan’ een synoniem is van ‘achteruitgaan’. Zogezegd omdat we geen andere keuze hebben, blijven mensen, bedrijven en overheden mee draaien in die *ratrace*. In de naam van diezelfde waanidee plegen we **roofbouw** op het **Sociaal Kapitaal**, of wat de mensen aankunnen, en het **Ecologisch Kapitaal** of het potentieel van de natuur. Met de glimlach **vernietigen** we **onzelf**.

De Heilige Koe van de economische groei **overvleugelt** alle **andere sectoren** en **ontwricht** onafwendbaar heel de **samenleving**.

Iedereen spreekt over de crisis van de arbeidsmarkt, de crisis in het onderwijs, de crisis in de gezondheidszorg, de crisis van de voedselvoorziening, de crisis van het water, de energiecrisis, het klimaatcrisis enzovoort. De voorbije decennia heeft iedereen de ene crisis de andere heeft opgevolgd in de financiële wereld in zijn portemonnee gevoeld: de Aziatische financiële crisis van 1997, het uiteenspatten van de internetzeepbel in 2001 en laatst de kredietcrisis van 2007-2008. En zonder twijfel weldra komt de volgende schokgolf er aan. Barst ditmaal de bom in China dat tot over zijn oren in de schuld zit?

‘Rien ne va plus.’ Want wat wij meemaken, is een beschavingscrisis. In het kapitalistische denken elimineren de crisissen de minder performante actoren. Maar vandaag staat het **kapitalisme** zelf **op springen**.

De homo consumens leeft in de illusie van geluk, maar lijdt ondertussen aan verveling en passiviteit. Hoe meer macht hij heeft over machines, hoe machtelozer hij wordt als mens; hoe meer hij consumeert, hoe meer hij slaaf wordt van zijn toenemende behoeften en hoe meer hij gemanipuleerd wordt door het industriële systeem. (Erich Fromm)

Ziekte van de *hamartia*

Keer op keer wordt het failliet van de vooruitgangsidee aangetoond, maar toch staat die nog altijd pal overeind. Waarom weigert iedereen om lessen te trekken?

De verklaring ligt bij wat de Griekse wijsgeer Aristoteles in zijn *Poetica* omschrijft als de **ergste ziekte** van zijn tijd: de *hamartia* of het onvermogen en zelfs de manifeste **onwil om bij te leren**.

Vol van zichzelf menen veel bewindvoerders dat zij alleen de waarheid in pacht hebben en van niemand nog iets te leren hebben.

Er is de voorbije 2.500 jaar niet veel veranderd ...

***Illusoir blikveld* van TGV-reiziger**

Het economisch vooruitgangdenken bepaalt ook de manier waarop we naar de samenleving kijken. Om die te verduidelijken, gebruiken we de metafoer van de TGV-reiziger die de ontwikkelingen in de samenleving beschouwt. Van op de trein ervaart hij de omgeving als stabiel. En omdat de **snelheid van de trein** zijn **referentiepunt** vormt, beweegt het omliggende landschap achterwaarts. Voor hem is dat **vanzelfsprekend**. Hij stelt zich daar vragen bij omdat de technologische innovaties er voor zorgen dat de trein 300 kilometer per uur rijdt.

Vanuit zijn comfortabele zetel is hij verwonderd dat alles rondom hem niet zo snel vooruitgaat: de gewone treinen op een ander spoor of de auto's op de parallelle autosnelwegen. Met

minachting kijkt hij neer op wie de snelheid van de TGV niet aankan. En andere culturen, die vaak ouder zijn dan de onze maar die niet zo'n vaart hebben, worden als minderwaardig weggehoond. Want in zijn hoogmoed oordeelt de TGV-reizigers dat zijzelf de waarheid in pacht heeft en dat zijn wereldbeeld de universele standaard is. Horen alles en iedereen zich niet aan te passen aan die snelheid?

De TGV-reiziger is er rotsvast van overtuigd dat de **dynamische wereld** van het **treinstel** waarop hij zit, **overeenstemt** met de **echte wereld**.

Maar de man beseft niet dat zijn beeldvorming een illusie is. Want die redenering geldt alleen maar voor de TGV-reiziger. Zijn blikveld dan ook totaal **vervreemd van de werkelijkheid**.

Waarom doorprijkt niemand dat waanbeeld?

Bij gebrek aan kritische zin (zie hoger blz. 13) worden mensen slaven van een eindeloos consumentisme. De media hameren elke dag opnieuw dat illusoire blikveld in onze geesten. Iedereen ondergaat de stille indoctrinatie voor het televisiescherm, de laptop of de GSM waarvoor hij elke dag uren zit gekluisterd. Men kijkt niet meer, maar slikt met de mond open. Want onze 'slik-cultuur' tolereert nog maar één handeling: het opemen van wat voorafgaandelijk gaar is gekookt.

Het is met de mens als met de bomen. Hoe meer hij naar de hoogte en naar het licht wil, des te sterker streven zijn wortels naar de aarde, nederwaarts in het donkere, het diepe - in het boze. (Friedrich Nietzsche)

Voeten op de grond

Een fundamentele bijsturing van onze blikveld dringt zich op. Alleen hij die met de beide voeten op de grond staat, heeft een **realistische kijk** op de wereld. Hij stelt dan ook vast dat de werkelijkheid helemaal niet achterwaarts beweegt en dat de voorbij razende TGV wellicht veel te snel rijdt.

Wat is de **maximale snelheid** van de 'trein van de samenleving'? Dat is wat de **mensen, de aarde en de cultuur aankunnen**. Is dat niet de evidentie zelve?

Die realistische kijk van buitenaf maakt het ook een stuk gemakkelijker om terug te keren naar onze wortels.

Die zienswijze is alles behalve revolutionair of nieuw. Ze vormt immers het fundament van onze beschaving sinds haar ontstaan, maar is pas op het einde van de 18de eeuw verlaten met het op de voorgrond treden van het primaat van de economie.

2.3. Inspirerend voorbeeld: *bestuur tijdens de Romeinse Republiek*

De zoektocht naar de wortels van onze beschaving brengt ons terug naar het bestuursmodel tijdens de Romeinse Republiek (509-27 voor Christus). In die hiërarchisch geordende samenleving, die is doordeesemd door religie, primeert het algemeen belang. Aan het hoofd staan twee consuls met een éénmalig mandaat van één jaar. De Senaat zet de bakens uit voor de twee beleidsniveaus en vier administraties. De etymologie van de Latijnse woorden in verband met het bestuur verheldert hun inhoud. Eén aspect uitgezonderd houdt dat model na de instorting van het Romeinse Rijk in West-Europa stand tot het einde van de 18de eeuw.

Om de moeilijkheden aan te pakken waarmee onze samenleving wordt geconfronteerd, gaan we terug naar de **fundamenten** van onze beschaving. De manier waarop onze voorvaderen tewerk zijn gegaan, werkt inspirerend.

Onze samenleving is tot ontwikkeling gekomen op basis van meerdere fundamenten. Het **jodendom** en het **christendom** maken daar onverbreekelijk deel van uit. En veel wortels gaan terug tot de **Griekse beschaving**. Daar liggen de oorsprong van onze manier van besturen, de rechtspraak, het religieus aanvoelen, het filosofisch denken en de kunst en cultuur.

Bij de **Romeinse Republiek**, die van 509 tot 27 voor Christus stand houdt, interesseert ons de manier waarop de samenleving wordt bestuurd. Want die inspireert ons bij de ontwikkeling van een toekomstig model.

***Hiërarchische* samenleving**

Een ruwe schets van de toenmalige samenleving leert ons dat de **collectieve identiteit** bepaalt tot welke groep iemand behoort. Dat zijn de familie, de wijk waar men is geboren en de status: vrijgeborene, slaaf of vrijgelatene. Tegenover de *patriciërs* of de rijken die alle macht in handen hebben, staan de *plebejers* of het gewone volk.

In Romeinse samenleving is hiërarchisch en competitief. De menselijke verhoudingen staan in het teken van de lichaamsbeheersing en het machogedrag. Het hoger onderwijs ontwikkelt zich rond de **Zeven Vrije Kunsten** of de *Artes liberales*. De taalvakken van het *Trivium* bestuderen de *grammatica*, de *logica* en de *retorica* – het Latijn, het logisch redeneren en de kunst van de welsprekendheid. Vervolgens leggen de rekenvakken van het *Quadrivium* zich toe op de rekenkunde, de meetkunde, de harmonieleer of de muziek en de kosmologie. De wetenschap en de kunst komen tot hoge bloei. En op het Forum Romanum staan de twaalf stenen tafelen met de ongeschreven wetten van het gewonterecht.

Meest religieuze mensen ter wereld

Elk **volk, stad en familie vereert** zijn eigen **goden** op heilige plaatsen. En bij de verovering van nieuwe gebieden is in het Romeinse pantheon ook plaats voor de goden van de overwonnen volkeren. De Romeinen beschouwen zichzelf als de meest religieuze mensen ter wereld. Het belangrijkste religieuze centrum is de tempel op het Capitool ter ere van de goddelijke drie-eenheid Jupiter, Juno en Minerva.

De ‘zorgvuldige uitvoering van de cultus’ luidt de originele betekenis van het begrip *religio*. Religie smeedt een band tussen de mensen en de goden. Zo brengen de magistraten bij hun ambtsaanvaarding offers in de tempel van Jupiter. En naarmate de ambachten en de kunsten bloeien, wint de cultus van de godin Minerva aan belang. Want de religieuze beleving stoelt in het antieke Rome op **wederkerigheid**. In ruil voor de uitvoering van rituelen, wordt een wederdienst verwacht. Bij de verklaring van goddelijke tekenen speelt de waarzeggerij een belangrijke rol. Vanaf het begin van onze jaartelling treedt een keizercultus op de voorgrond, tot het christendom in de vierde eeuw de staatsgodsdienst wordt.

Op de Quirinaal, een van de zeven heuvels van Rome, staat de tempel van *Salus Publica Populi Romani*, de godin van het ‘algemeen welzijn van het Romeinse volk’. De **godin Salus** is voor de Romeinen de goddelijke **personificatie** van de **welvaart van de staat**. Het primaat van het ‘algemeen welzijn’ blijft een na te streven ideaal, want bij herhaling wil de politieke bovenlaag zijn persoonlijk welzijn vergroten. Er is niets nieuws onder de zon.

Minimum aan instellingen en personeel

Het Romeinse wereldrijk dat groot deel van het gebied rond de Middellandse Zee omvat, wordt bestuurd met een minimum aan instellingen en personeel.

De **twee consuls** aan het hoofd van de Republiek zijn zowel staatshoofd als legeraanvoerder, maar blijven slechts één jaar in functie. En een beslissing vereist het akkoord van beiden. De consuls zijn doorgaans ervaren ouderen die eerder een topfunctie hebben bekleed in de **vier administraties**: als *quaestor* of verantwoordelijk voor de staatsfinanciën, *aediel* of hoofd van de openbare werken, *praetor* of opperrechter en *ensor* of de beheerder van de bevolkingsregisters. Organisatorisch telt het Romeinse rijk **twee bestuursniveaus**. De Senaat neemt de beslissingen. En de gouverneurs, die aan het hoofd staan van de provincies, voeren die uit. Hun ambtenaren innen de belastingen, terwijl militairen de veiligheid waarborgen.

Militaire leest

Die structuur weerspiegelt het militaire karakter van de toenmalige samenleving. Die is gericht op de **uitbreiding** van het **rijk**. Daarbij heiligt het doel de middelen. De (ook later) op grote schaal toegepaste methodieken, zoals racisme, slavernij, vrouwenhaat en massamoorden om volkeren te onderwerpen, behoren tot de zwartste bladzijden van de Romeinse Republiek.

Twee administraties hebben ook een **militaire finaliteit**. De **Openbare Werken** of de aanleg van bruggen en wegen maakt de snelle verplaatsing van de troepen mogelijk. En de **bevolkingsregisters** zijn bedoeld om de jongeren op te roepen voor hun dienstplicht.

Verder zijn **Justitie** en **Financiën** sleuteldepartementen om de samenleving behoorlijk te laten functioneren. De Romeinen voeren dus **geen economisch, sociaal of cultureel beleid** omdat die aspecten van nature deel uitmaken van het dagelijkse leven.

Wel treedt de overheid op als **regisseur** om het samenleven in goede banen te leiden.

Voorbeelden zijn de organisatie van de aanvoer van graan; het toezicht op de markten, de brandweer, de politie en de openbare zeden; en de organisatie van spelen.

Etymologie verheldert betekenis

De etymologie van de kernwoorden in verband met het bestuur verhelderen hun inhoud. Zo betekent het Latijnse *salus* naast ‘welzijn’ ook ‘veiligheid’, ‘heil’ en ‘redding’.

De regering, een afleiding van *regere. regnare en gubernare*, staat in voor het ‘besturen’ of ‘regeren’. Maar die werkwoorden slaat ook op ‘aansturen’, ‘beheersen’ en ‘in bedwang houden’, wat naar de regierol verwijst.

Administrare, waarvan administratie is afgeleid, betekent naast ‘besturen’, maar ook ‘hulp verstrekken’, ‘verzorgen’, ‘leiden’ en ‘regelen’. Dat woord is ook een samenstelling van het voorzetsel *ad* en het werkwoord *ministrare* of ‘dienen’. Een *minister* is een ‘dienaar’.

Het Latijnse *senatus* ten slotte is afgeleid van *senex* of ‘oude man’. De Senaat is de ‘Raad van Ouderen’.

Vijf bakens

Omdat in de denkbeeldige ‘rivier’ van de Romeinse Republiek het dagelijkse leven langs vijf goed op elkaar afgestemde bakens komt, verloopt de stroming op een vlotte manier.

- 1° **Primaat** van het algemeen welzijn,
- 2° **Voorkomen** van een machtsconcentratie,
- 3° Minimale administratie voert alleen kerntaken uit,
- 4° **Overheid** treedt op als regisseur,
- 5° Ervaren oudere bestuurders

Al die bakens zijn **nauw** met elkaar **verweven**. Na het doorlopen van alle administraties dragen ervaren ouderen aan het einde van hun loopbaan één jaar bestuursverantwoordelijkheid. Hun kennis, inzichten en levenswijsheid zorgen voor een correcte uitvoering van de kerntaken en het in goede banen leiden van de andere aspecten van de samenleving. Want op die manier wordt het algemeen welzijn het beste gediend.

Romeinse samenlevingsmodel **blijft 1.800 jaar overeind**

De vervanging van de Romeinse Republiek door het keizerrijk in het jaar 27 voor Christus, houdt één belangrijke **wijziging** in. Het éénmalig mandaat van één jaar voor de consuls ruimt plaats voor een **machtsconcentratie** in de handen van **één persoon**: keizer Augustus die voor het leven is benoemd. Vanaf de middeleeuwen nemen de koningen die leidinggevende rol over.

De andere fundamenteën van de bestuursorganisatie blijven na de instorting van het West-Romeinse Rijk omstreeks 400 na Christus nog eeuwen overeind. De samenleving in de middeleeuwen en de moderne tijd is eveneens sterk hiërarchisch. Wel geldt nu een onderscheid tussen de drie standen: de adel, de geestelijkheid en de boeren. De samenleving blijft op een militaire leest geschoeid en heeft een **minimum** aan **instellingen en personeel**. Als staatsgodsdienst drukt het christendom een onuitwisbare stempel op het bestuur, de gezondheidszorg, het onderwijs en de cultuur. God staat centraal in de middeleeuwse *theocentristische* samenleving. Terwijl het Romeinse Recht het fundament vormt van de rechtspraak is het hoger onderwijs aan de nieuw opgerichte universiteiten nog altijd geschoeid op de Zeven Vrije Kunsten.

Wie het roer van het schip van staat hanteert, moet slechts het algemeen belang en niet zichzelf dienen. (Erasmus)

De **standenmaatschappij** wordt **langzaam ondergraven**: eerst door de opkomst van de steden, de rijke burgerij en later door de natiestaten en de kolonisering. En de hegemonie van het

theocentrisme ruimde vanaf de renaissance langzaam plaats voor het *antropocentrisme* of het verheerlijken van de mens. De ontluikende secularisering, realisme, rationalisme en individualisme leggen vanaf de tweede helft van de 17de eeuw de kiemen voor de filosofische stroming van de **Verlichting**. Die vertrekt niet langer van de goddelijke openbaring of een dogmatische autoriteitsgeloof, maar van de rede: het vermogen van de mens om zelf zin te geven aan zijn leven. Die ontwikkeling veroorzaakt aan het einde van de 18de eeuw (zoals vermeld op blz. 16) een breuklijn in de geschiedenis.

***Pletwals* van de economie**

De Franse Revolutie zet in 1789 de maatschappelijke ordening op haar kop, waarna de principes van vrijheid, gelijkheid en broederlijkheid Europa overspoelen. Maar die worden alleen na tal van revoluties en veel oorlogsgeweld verwezenlijkt. En aangestuurd door het vooruitgangsgeloof ondermijnt de Industriële Revolutie (zie hoger, p. 16) het primaat van het algemeen welzijn, om plaats te ruimen voor het **primaat** van het **economisch denken**.

Maar mede door de hevige weerstand daartegen dringt die omslag slechts mondjesmaat door tot de diepste vezels van de samenleving. Zo blijven de Zeven Vrije Kunsten tot in het midden van de 20ste eeuw verankerd in het onderwijs. Pas de jongste decennia verschuift het zwaartepunt van de intellectuele ontwikkeling naar het **klaarstomen** van de **jongeren** voor de **arbeidsmarkt**. De algemeen vormende vakken boeten aan belang in ten voordele van de economisch nuttige vakken zoals wiskunde, wetenschappen en talen. Aan de universiteiten worden de niet-economische studierichtingen stiefmoederlijk behandeld, terwijl van de academische vrijheid alleen een lege doos rest. De intellectuele elite wordt afgerekend op de publicatie van artikelen in zo hoog mogelijk gequoteerde internationale tijdschriften. Die worden alleen geteld, maar door niemand gelezen.

Politiek gaat niet langer over ideeën, maar over goed financieel bestuur en het wegnemen van obstakels voor de economie. En de financiële crisis van 2007-08 illustreert het ontbreken van elke democratische controle. Voor het wereldwijd vergiftigen van de financiële markten met Amerikaanse rommelkredieten is nooit iemand gestraft. De oppermachtige kaste van bankiers, speculanten en ratingbureaus, die nota bene zelf de regels bepaalt, is bijna tien jaar later nog altijd onaantastbaar.

Hoofdredacteurs van kranten zijn marketeers en directeurs in de social profit worden afgerekend op hun winstcijfers. De Chinese dissident Liu Xiaobo, in 2010 de winnaar van de Nobelprijs voor de Vrede, overlijdt op 13 juli 2017 in gevangenschap. Want mensenrechten zijn ondergeschikt aan economische belangen. En niemand durft China voor het hoofd te stoten.

Het economische denken bepaalt dan ook de gangbare normen en waarden en ons ethisch handelen. Zo propageert de euthanasielobby met de medewerking van de overheid het *euthanasiasme*. Op subtiele wijze worden ouderen moreel onder druk gezet om hun omgeving en de samenleving niet langer tot last te zijn en vrijwillig het leven te stappen. Naast humane en ideologische beweegredenen en ons onvermogen om een plaats te geven aan het lijden, geven eens te meer economische motieven doorslag. Een bed in een palliatieve eenheid kost € 80.000, een letale dosis € 10. De verborgen agenda is dat euthanasie de gezondheidszorg betaalbaar moet houden.

2.4. Blauwdruk van nieuw samenlevingsmodel: *eigentijdse invulling voor de zeven basissectoren*

Verandering zal niet komen als wij wachten op een andere persoon of een andere keer. Wij zijn degenen waar we op hebben gewacht. Wij zijn de verandering die we zoeken. (Barrack Obama)

Deze blauwdruk formuleert een eigengereid alternatief als ‘derde weg’ – op het ogenblik dat het Rijnlandmodel instort en het Angelsaksische samenlevingsmodel zijn opmars voortzet.

Het **Oasisplan** is geïnspireerd op de bestuursorganisatie van de Romeinse Republiek. De vijf bakens in de denkbeeldige ‘rivier’, waarlangs de toekomstige stroming in de samenleving verloopt, zijn dezelfde die al gangbaar waren 2.500 tot 2.000 jaar geleden. Die aanpak houdt structurele waarborgen in om een meer evenwichtige samenleving tot stand te brengen. De toepassing gebeurt voor de zeven basissectoren waarin de samenleving traditioneel wordt onderverdeeld. De ethische dimensie is de onzichtbare rode draad die alles met elkaar verbindt.

Elke verandering doet pijn. Maar alleen als wij een streep onder een leven zetten, kunnen we aan een nieuw leven beginnen. (Francesco Petrarca)

Vijf bakens waarborgen *meer evenwichtige samenleving*

In Frankrijk zijn met de verkiezing van president Emmanuel Macron (zie hoger blz. 3) de traditionele belangengroepen van de kaart geveegd. Dat land dreigt ten prooi te vallen van het **Angelsaksische model**.

De **essentie** daarvan is dat alles zoveel mogelijk wordt overgelaten aan het **private initiatief** – **zonder overheidsinmenging** en met **minimale correctiemechanismen**. Er worden met andere woorden in de denkbeeldige ‘rivier’ van de samenleving amper bakens uitgezet.

Het Oasisplan grijpt dit momentum aan om vijf bakens in de denkbeeldige ‘rivier’ van onze samenleving te verankeren. Die bevat waarborgen om morgen een meer evenwichtige samenleving tot stand te brengen.

Die aanpak krijgt concreet vorm in de zeven traditionele sectoren: het overheidsapparaat de sectoren Justitie; Economie en Financiën; Sociaal beleid, Cultuur en Wetenschap; Supranationale instellingen (waaronder Defensie); en Religie

SECTOR 1: *Overheidsapparaat*

Hebben wij een overheidsapparaat nodig?

WORTELS

Vanaf de Romeinse republiek tot aan het einde van de 18de eeuw heeft onze samenleving een minimaal overheidsapparaat. En egalitaire samenlevingen, zoals de zigeuners, kennen zelfs geen enkele vorm van beheersstructuur. Daar worden de onderlinge verhoudingen geregeld op basis van beslissingen die worden genomen door, niet toevallig, de Ouderenraad.

Het verval van een beschaving is rechtstreeks evenredig met de groei van zijn bureaucratie. (Victor Yannacone Jr)

RECENTE EVOLUTIE

Kenmerkend voor het Rijnlandmodel is de ontwikkeling van een almaar grotere en loggere bureaucratie van een ongeziene omvang. De cijfers spreken boekdelen. In België heeft 18,2 procent van de werkenden een job bij de overheid, tegenover 16,5 procent in Frankrijk, 13,8 procent in Nederland, 12,4 procent in Finland en 11,7 procent in Ierland. Het aandeel van de door de overheid gesubsidieerde jobs – met inbegrip van de non profit sector, het onderwijs en de gezondheidszorg – bedraagt in België gemiddeld 38 procent, in Wallonië 45 procent. Bovendien groeit dat overheidsapparaat nog altijd. Vanuit haar interne dynamiek genereert elke administratie, zonder één nieuw initiatief, jaarlijks twee procent meer werk. Het legioen van ministers, parlementsleden en topambtenaren dat deze bureaucratie bemant, vertegenwoordigt zonder uitzondering de traditionele belangengroepen. Hun primaire opdracht is de verdediging van de belangen van hun broodheren.

BLIKVELD *BIJSTUREN*

Onze samenleving heeft een overheidsapparaat, maar dan wel in een afgeslankte vorm, omdat dit een belangrijke hefboom kan vormen de totstandkoming van een meer evenwichtige samenleving.

Krachtlijnen van een eigentijdse invulling

BAKEN 1: *primaat van het algemeen welzijn*

Vier basisprincipes dragen ertoe bij dat het primaat van het algemeen welzijn van de bevolking opnieuw primeert. Voorop staat de visieontwikkeling op de korte, de middellange en de lange termijn. Verder hebben we nood aan minder, maar krachtiger uitgebouwde bestuursniveaus, de opwaardering van het lokale niveau door de toepassing van het subsidiariteitsprincipe en de beperking van het aantal topadministraties.

Er mogen nooit beslissingen worden gemaakt zonder de vraag te stellen: zijn die in het algemeen belang? (Michael Moore)

1.1.1. Visieontwikkeling op *korte, middellange en lange termijn*

Het uitstippelen van een samenhangende visie heeft niet alleen betrekking op de **zeven sectoren afzonderlijk**, maar boven op de **inschakeling** binnen een **coherent** en **evenwichtig geheel**. De visieontwikkeling heeft niet alleen betrekking op de korte termijn, maar ook hoe onze samenleving er over vijf, tien en twintig jaar moet uitzien. Die aanpak geeft structuur en een houvast aan de bevolking.

Basispijlers

1° Bewaken van de **strategische doelstellingen**: het in eigen handen houden of het terug krijgen van vitale sectoren zoals voedsel, water en energiebevoorrading.

2° Door analytische inzichten de te verwachten **toekomstige evoluties in kaart brengen**.

3° Het koppelen van de nieuwe strategieën aan relevante plannen en **realistische budgetten**.

1.1.2. Minder, maar **krachtiger beleidsniveaus**

Slechts drie niveaus blijven behouden: lokaal, regionaal en een afgeslankt federaal bestuur.

Voorstellen

1° Federaal: **opheffen van de Kamer**. Alleen de Senaat blijft bestaan. Daarin hebben verkozen vertegenwoordigers van de gewesten en gemeenschappen zitting.

2° **Afschaffen van de provincies**.

3° **Sanering geldverslindende overheidsbedrijven en regulerende instanties**.

4° België kan **alleen overleven** wanneer bij een **doorgedreven staatshervorming** grote delen van Binnenlandse Zaken, de arbeidsmarkt en de sociale zekerheid overdraagt aan de deelstaten. En Brussel krijgt naar het voorbeeld van de Amerikaanse hoofdstad Washington DC het statuut van Europese hoofdstad. Dit betekent niet dat de solidariteit ophoudt. Wel **het geïnstitutionaliseerd profitaat onderscheiden van echte solidariteit**. (zie verder Sociaal beleid, blz. 40-42)

1.1.3. Subsidiariteitsprincipe **waardeert het lokaal niveau op**

Zoveel mogelijk bevoegdheden moeten worden overgedragen aan de gemeenten, het laagste democratische niveau dat ook het dichtst bij de bevolking staat. Wanneer het lokaal bestuur 'face to face' rekenschap moet afleggen aan de bevolking, leidt tot een opwaartse druk van de kwaliteit van de publieke dienstverlening.

Voorstellen

1° **Maximale bevoegdheden voor steden en gemeenten**. Het aandeel van de lokale besturen in het Bruto Binnenlands Product bedraagt in België zeven procent – tegenover veertig procent in Zwitserland.

2° **Reduceren van de planlast** door de hogere overheid.

3° **Fusies van gemeenten** op basis van geobjectiveerde criteria.

1.1.4. Zeven *topadministraties*

Het bestuursapparaat wordt gereduceerd tot zeven topadministraties – één voor elke sector van de samenleving.

BAKEN 2: *voorkomen* van machtsconcentratie

Zowel in de politiek als in de ambtenarij voorkomen structurele maatregelen een te grote machtsconcentratie in de hand van een klein aantal personen (of families).

1.2.1. *Minder politici* met één mandaat van bepaalde duur

Het beperken van de mandaten in de tijd – twee of maximum drie legislaturen – is het beste en het meest duurzame medicijn dat onze democratie behoeft. Dat zorgt voor de grotere rotatie voor de permanente instroom van nieuw politiek personeel en voorkomt de vorming van politieke dynastieën, met de overdracht van mandaten van vader op zoon.

Voorstellen

1° Een *beperkt aantal* parlementsleden en ministers. Hun aantal staat in verhouding tot de omvang van de *bevolking*.

2° *Afschaffing* van de *ministeriële kabinetten* vermindert de rechtstreekse impact van de belangengroepen en de lobby's, stelpt de overvloed aan wetten en houdt een forse besparing in. Een minister heeft alleen een secretaris en een of twee inhoudelijke medewerkers en werkt bij de uitvoering van het beleid samen met de administratie.

3° Wegens de toenemende complexiteit op elk niveau bestaat nood aan *professionele politici* met een *voltijdse beschikbaarheid*. De logische consequentie is de uitoefening van één mandaat per persoon.

4° De toekenning van een *normale bezoldiging* en een normaal sociaal statuut.

5° *Het beperken* van de politieke mandaten *in de tijd*.

1.2.2. Topambtenaren *met beperkt mandaat*

Wat geldt voor de politici moet worden veralgemeend in de ambtenarij. Ook daar geldt een opdracht voor bepaalde duur. De voormalige topambtenaren kunnen blijven een belangrijke rol spelen in het experten-team dat de administraties begeleidt en bij de visieontwikkeling.

BAKEN 3: administratie *voert kerntaken uit*

De overheid voert zelf alleen nog een beperkt aantal, maar helder gedefinieerde kerntaken uit. Die worden uitgevoerd door een afgeslankte bestuursapparaat dat wordt opgewaardeerd. Aan het hoofd staan competente bestuurders die door een objectivering van het beleid de impact van de belangen- en lobbygroepen indammen. Last but not least wordt in een transitieperiode een humane oplossing gezocht voor de overtollige ambtenaren.

1.3.1. Kernopdrachten van de overheid *helder definiëren*

De primaire opdracht is het oplijsten van de taken die de overheid in de toekomst zelf gaat uitvoeren. Die moeten helder worden gedefinieerd en afgebakend.

Voorbeelden

1° Elk land heeft de morele plicht om het beheer van de *strategische sectoren* in handen te houden. Voorbeelden zijn de energiebevoorrading en de voorziening van water.

2° Het verstrekken van kwalitatief hoogstaande collectieve diensten die van wezenlijk belang zijn voor de opvoeding en het welzijn van de burgers, zoals het *onderwijs* en *gezondheidszorg*.

1.3.2. Opwaarderen van afgeslankte bestuursapparaat

Het toekomstige *aantal ambtenaren* staat *in verhouding* tot de omvang van de uit te voeren *taken*. De ambtenarij van de toekomst wordt door de deregulering kleiner, is beter opgeleid, beter uitgerust en draagt de nieuwe ambtelijke cultuur hoog in het vaandel.

Voorstellen

1° *Veralgemening* van het experiment met *zelfsturende teams* vermindert aantal topambtenaren.

2° *Doorgedreven specialisatie* in de sectoren waar wordt samengewerkt in Europees- of Navoverband.

3° *Ambtenarenstatuut* herzien.

4° *Objectivering van promoties* door een onafhankelijke instelling.

5° Introduceren van een *nieuwe ambtelijke cultuur*.

Basispijlars

1° Topambtenaren halen een *diploma van het Hoger Instituut voor de Administratie*.

2° *Integriteitbeleid* ondersteunt de ambtenaren.

3° *Controlemaatregelen* dammen corruptie en onethisch gedrag in.

4° Voorzien in *functiescheidingen* en *functierotaties*.

5° Opmaak van *waterdichte procedures*.

6° *Responsabilisering* van de zeven topadministraties.

7° *Doorgedreven toepassing* van de *informatica* verhoogt de productiviteit, maakt dienstverlening performanter en bespaart geld.

Voorbeelden

1° De overheid *betaalt zelf* de werkloosheids*vergoedingen*, het kindergeld en de ziektebriefjes door een betere benutting van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid.

2° Toepassing van de *informatica* in de sectoren met de *grootste achterstand*, waaronder Justitie.

3° *Licenties en vergunningen* uitreiken via het internet.

*Niets blijkt zo onderdrukkend en onrechtvaardig te zijn als een zwakke overheid.
(Edmond Burke)*

1.3.3. Competente bestuurders *objectiveren beleid*

Naar het voorbeeld van Franse École Nationale d'Administration leidt een **Hoger Instituut voor de Administratie** de **leidinggevende ambtenaren** op. De uitdaging ligt erin generalisten te vormen.

De topambtenaren baseren hun werking op wetenschappelijk onderzoek. Dat haalt de heikele dossiers uit de sfeer van de politieke demagogie en maakt ze **door de objectivering van haar werking minder beïnvloedbaar voor de belangen- en lobbygroepen**.

Er moet een **evenwicht** tot stand komen tussen enerzijds de politieke verantwoordelijkheid van de minister en anderzijds de administratie die verantwoordelijk is voor de uitvoering. **Beiden** moeten **elkaar versterken**. De administratie waarborgt als de stabiliserende factor de continuïteit in het beleid.

1.3.4. Overgangperiode *inbouwen*

De afslanking van het overheidsapparaat gebeurt fasegewijs. Die operatie is minder ingrijpend dan gedacht. Wegens het verouderde personeelsbestand biedt de **nakende pensioengolf** een unieke kans om het ambtenarenapparaat op een **nieuwe leest** te schoeien.

Voorstellen

1° Aanwerving van **nieuw personeel** in functie van de **benodigde profielen**.

2° Voor wie geen plaats meer is in de toekomstige werking, wordt een **overgangsregeling** uitgewerkt. Via outplacement wordt intensief gezocht naar **nieuwe tewerkstelling**. Maar de humane opstapregeling is in de tijd beperkt.

Baken 4: overheid als regisseur

De overheid stuurt als regisseur in de zeven sectoren de activiteiten die niet tot haar kernopdrachten behoren. Door een vervaldatum in elke wet komen er minder, maar meer eenduidige regels. Het doel is de stroomlijning van de samenleving in functie van de visie op de korte, de middellange- en de lange termijn. De creatie van bijkomende tewerkstelling vereist de ontwikkeling van nieuwe activiteiten in de privésector.

1.4.1. Sturend beleid bij de *niet-kernopdrachten*

As regisseur staat de overheid in voor de **sturing en opvolging** van de **zeven sectoren** in toepassing van de goedgekeurde visie op de korte, de middellange- en de lange termijn. Die systematische aanpak laat toe om paal en perk te stellen aan excessen.

Voorbeeld

*Een uitwas waartegen onder invloed van de belangengroepen niet wordt opgetreden, zijn de buitensporige uitgaven in de gezondheidszorg waar in toepassing van het **perverse systeem van de prestatiegeneskunde** een **kaste van specialisten zich mateloos verrijkt** op kosten van de maatschappij. Een **normalisatie van de erelonen dringt zich op, evenals de mogelijkheid van specialisten om zich niet te conventioneren** waardoor zij zonder enige verantwoording onbeperkte erelonen kunnen vragen.*

Een ander wezenlijk onderdeel is de controle van de werking.

1.4.2. *Verplichte vervaldatum* in elke wet

De uitgelezen methodiek om te komen tot minder en eenduidige regels is de invoering van een verplichte vervaldatum in elke wet. De systematische aanpassing van de regels aan de maatschappelijke ontwikkelingen leidt tot het **opwaarderen** van de **wetgevende macht**. In Australië leidt die aanpak tot een halvering van het aantal wetten. Het beheer van een **Centrale Kruispuntbank Wetgeving** die de wetgeving beheert, levert een meerwaarde op in veelvoud.

De beperking van de mandaten in de tijd betekent een grote meerwaarde omdat telkens **nieuwe generaties van politici instaan voor de actualisering** van de wetgeving aan de steeds wijzigende maatschappelijke noden.

Meerwaarde

- 1° *Betere stroomlijning door gebruik van uniforme procedures.*
- 2° *Bewaken van de kwaliteit en gebruik van een begrijpbare terminologie.*
- 3° *Inkorting van de behandelingsprocedure.*
- 4° *Vooraf wetteksten toetsen aan de Europese regelgeving.*
- 5° *Kruispuntbank is vrij raadpleegbaar op het internet.*

<p><i>Hoe meer wetten, hoe corrupter de republiek. (Tacitus)</i></p>
--

1.4.3. Stimuleren van *nieuwe activiteiten*

Door de productiviteitsgroei krimpt de tewerkstelling in de industrie. Verder staan afvloeiingen geprogrammeerd in het ambtenarenkorps. Het is de taak van de overheid om nieuwe economische activiteiten te stimuleren en de aanmaak van nieuwe producten te ondersteunen. De uitdaging ligt erin om flexibel, innovatief en creatief in te spelen op de kansen die de globalisering schept. België kan zijn centrale ligging, hoge productiviteit en hoge scholingsgraad aan de spits staan bij de ontwikkeling van nieuwe niches.

Hefbomen

- 1° Ombuiging van het **onderwijs** in de richting van **levenslang leren** stimuleert de creativiteit.
- 2° **Management van de verandering** laat iedere werknemer toe zich aan te passen aan de vloedgolf van vernieuwingen.

Voorstellen

- 1° *Vlaanderen kan in de geneeskunde via een **doorgedreven specialisatie** uitgroeien tot een wereldcentrum. Hier ligt een lucratieve markt om rijke buitenlandse patiënten de meest geavanceerde medische hulp aan te bieden.*
- 2° ***Ondernemingszin** stimuleren via begeleiding, ondersteuning en het geven van positieve prikkels.*
- 3° *Resoluut opteren voor de **ontwikkeling van een elektrische wagen**.*

Baken 5: *ervaren* oudere bestuurders

De samenstelling van de topadministraties stoelt op mensen met een jarenlange ervaring. Verder moet het politiek engagement van ouderen worden gestimuleerd en hebben we nood aan een ouderenbewust personeelsbeleid.

1.5.1. *Ervaring troef in topadministraties*

De topadministraties worden samengesteld met experts vanuit drie invalshoeken. Die delen met elkaar hun hoog opleidingsniveau en lange staat van dienst:

- *Academici* met een theoretische kennis.
- *Hoge ambtenaren* opgeleid door het Hoger Instituut voor de Administratie.
- Mensen met een jarenlange *praktijkervaring*.

1.5.2. *Politiek engagement van ouderen stimuleren*

Het aandeel van de ouderen in de bevolking groeit gestaag als gevolg van de verzilvering van de vergrijzing, want we worden met zijn allen steeds ouder. De 65-plussers zijn de grootste bevolkingsgroep. Ook de partijen hebben er alle baat bij dat ouderen hun rangen komen versterken.

1.5.3. *Ouderenbewust personeelsbeleid voorkomt verlies knowhow*

In de plaats van oudere werknemers naar de uitgang te duwen laat een ouderenbewust personeelsbeleid de werknemers die de pensioenleeftijd naderen toe om tot het einde van hun loopbaan hun competenties maximaal ter beschikking te stellen. Oudere ambtenaren kunnen een lichtere job opnemen met minder verantwoordelijkheid of worden ingeschakeld als expert of bij het beleidsvoorbereidende werk. Zij behoeven een opleidings- en vormingspakket op maat. Zo'n beleid voorkomt het verlies van knowhow bij pensionering.

SECTOR 1 – *BESLUIT*

Het 'resetten' van overheidsapparaat naar zijn rol die het in de eeuwen der eeuwen heeft gespeeld, is de eerste hoeksteen om een meer evenwichtige samenleving tot stand te brengen. De overheid van de toekomst is meer regisseur dan actor. En de omvang van de administratie staat in verhouding tot de reële behoeften. Door de verhoging van de performantie kan het overheidsapparaat zijn dienende rol tegenover de bevolking waarmaken. Dat levert een win-win in meervoud op, omdat die aanpak de zowel de democratie als de burgerzin versterkt.

SECTOR 2: *Justitie*

Hebben wij Justitie nodig?

WORTELS

Justitie is sinds de antieke oudheid een sleuteldepartement. Hoewel meer dan negentig procent van de bevolking nooit in aanraking komt met Justitie, vervult die in de eeuwen der eeuwen een driedig opdracht: het doen naleven van de wet, het beslechten van geschillen tussen burgers en het bestraffen van crimineel gedrag.

ETYMOLOGIE

Het woord Justitie is afgeleid van het Latijnse iustitia. Dat betekent gerechtigheid of rechtvaardigheid. Wanneer in brede lagen van de bevolking het aanvoelen leeft, dat die niet langer wordt gewaarborgd, worden de fundamenten van onze samenleving ondergraven.

RECENTE ONTWIKKELING

In België stukt de goede werking van het justitieapparaat als gevolg van een decennialange verwaarlozing. Dramatisch is dat zelfs de minister van Justitie amper greep op zijn departement.

BLIKVELD *BIJSTUREN*

Justitie heeft dringend een structurele opwaardering. Zonder een goed werkend justitieapparaat kan de samenleving onmogelijk behoorlijk functioneren.

Een goed rechter moet niet te jong zijn; hij kan beter wat op leeftijd zijn en ervaring hebben met onrecht. (Plato)

Krachtlijnen van een eigentijdse invulling

BAKEN 1: *primaat van het algemeen welzijn*

De opwaardering van Justitie is een prioritaire opdracht;

Veel Europese landen voeren vanaf de jaren 1970 een herstructurering door van het gerechtelijk apparaat. Maar die operatie gaat aan België voorbij omdat alle hervormingspogingen verzanden in immobilisme en interne twisten. Het algemeen belang noodzaakt een hervorming van Justitie als **eerste topprioriteit**.

BAKEN 2: *voorkomen van machtsconcentratie*

De hiërarchisch niet gestructureerde Belgische Justitie heeft precies nood aan een onbetwiste leiding en sturing.

BAKEN 3: *administratie voert kerntaken uit*

Justitie is een honderd procent kernopdracht van de overheid

2.3.1. Verhogen van de efficiëntie

De eerste opdracht van de nieuwe top van Justitie is het verhogen van de efficiëntie en de slagkracht. Die moet voorkomen dat de blunders zich blijven opstapelen.

2.3.2. Inkorten van procedures en doorlooptijden

De trein der traagheid bij de behandeling van de gerechtelijke dossiers is een oud zeer. De procedures en de doorlooptijden moeten worden ingekort om binnen een redelijke termijn een normale rechtspleging te waarborgen.

2.3.3. Inzetten op informatica

Wellicht het meest heikele punt is het falende informaticasysteem. Dat hypothekeert niet alleen een normale rechtspleging, maar ook de dienende rol van Justitie tegenover de bevolking.

Baken 4: overheid *als regisseur*

Niet van toepassing. Justitie is een taak die exclusief de overheid toekomt.

Baken 5: *ervaren* oudere bestuurders

Het spreken van recht is een activiteit die bij uitstek wordt toevertrouwd aan oudere rechters. Zij kunnen hun levenservaring, wijsheid en inzicht optimaal laten renderen.

Het toekennen van stimuli om oudere rechters zo lang mogelijk in dienst te houden.

SECTOR 2 – *BESLUIT*

Onze samenleving heeft dringend een ingrijpende opwaardering van Justitie. Er bestaat geen enkel medicijn dat zo sterk het vertrouwen in onze instellingen kan opkrikken.

Sector 3: *financieel-economisch*

Hebben wij de economie nodig?

WORTELS

De geschiedenis van het Romeinse Rijk leert dat een van de meest welvarende en hoogstaande beschavingen uit de geschiedenis geen economisch beleid voert – alleen als regisseur de bevoorrading van Rome waarborgt. Een economisch beleid is dan ook niet nodig om een bloeiende economie te hebben.

ETYMOLOGIE

Het woord economie, een afleiding van de Griekse woorden oikos en nomos, betekent letterlijk 'huishoudkunde'. Ze houdt zich bezig met de bevrediging van de menselijke behoeften.

RECENTE ONTWIKKELING

Onze samenleving is in de ban van het primaat van de economie (zie hoger blz. 17). In de media wordt elke dag over niets anders gesproken dan over economie, geld en banken.

Als het beter gaat met de economie, dan gaat al de rest slechter. (Art Buchwald)

BLIKVELD BIJSTUREN

We staan voor de uitdaging om het economisch beleid om te buigen. Dat staat niet langer in voor de overconsumptie van materiële goederen – alleen voor het bevredigen van de menselijke behoeften, zoals haar initiële betekenis aanduidt. De impact van de economie moet dan ook tot zijn normale proporties worden herleid.

Hebben wij geld nodig?

WORTELS

We weten sinds de Romeinse Republiek dat een goed financieel beleid een basispijler is van een goed werkende overheid.

ETYMOLOGIE

En het Latijnse finantia betekent 'bevel tot betaling'.

RECENTE ONTWIKKELING

Vandaag is het geld als de nagenoeg onzichtbare machtsfactor het smeermiddel van het economische vooruitgangdenken. Elke dag verwisselt wereldwijd drieduizend miljard dollar van eigenaar. Amper twee procent wordt gebruikt voor de aankoop van goederen en diensten. Ondertussen draait het Belgische ministerie van Financiën vierkant. Miljarden aan belastingen worden niet geïnd, veel bedrijven dienen geen belastingaangifte in en frauderende ambtenaren worden amper vervolgd. Bovendien steekt de inning van de belastingen ingewikkeld in elkaar. De strijd tegen de fiscale fraude boekt amper vooruitgang, terwijl de fiscale amnestie fraudeurs beloont.

Geld is als mest. Het is alleen goed als het wordt verspreid. (Francis Bacon)

BLIKVELD *BIJSTUREN*

We staan voor de uitdaging het internationaal financieel verkeer **strenger te reguleren** en de **performantie** van het **ministerie** van Financiën te **verhogen**.

Krachtlijnen van een eigentijdse invulling

BAKEN 1: *primaat van het algemeen welzijn*

Het algemeen welzijn vereist een fundamentele bijsturing van de manier waarop zowel de economie als het geld- en financieewezen functioneren. De **naadloze omschakeling** naar Duurzaam Ondernemen en Duurzaam Investeren is wellicht **de grootste uitdaging van deze eeuw**. Wel maakt die omslag het in ere herstellen van het rentmeesterschap mogelijk.

3.1.1. Economisch en financieel *denken herzien*

De grote uitdaging is het ombuigen van het vooruitgangdenken naar een **economisch beleid** op **basis** van het **sociale- en het ecologische kapitaal**: wat de mensen en de natuur aankunnen; en een **financieel beleid** dat de **hebzucht indamt**.

Het afstappen van onze op groei gerichte materialistische economie en de ontkoppeling van ons consumptieniveau van de daaraan gekoppelde grote investeringen zal uitmonden in de **omslag** van een kwantitatieve, maar een **duurzame groei**.

Het is van groot belang dat proces op een intelligente manier te begeleiden, waarbij door tezelfdertijd te zalven en te slaan in de geesten van de mensen een mentaliteitsomslag wordt bewerkstelligd. Alleen wanneer het besef is doorgedrongen dat het anders moet, krijgt die omslag concreet vorm.

3.1.2. *Rentmeesterschap* in ere herstellen

De finale doelstelling van die omslag is het herstellen van het aloude rentmeesterschap. Het is onze morele plicht van elke generatie om de aarde als een goede rentmeester zorgvuldig te beheren en die ongeschonden door te geven aan de volgende generaties.

BAKEN 2: *voorkomen van machtsconcentratie*

Ondanks de roep van de lobbygroepen en de multinationals naar een volledige vrijmaking van de economische en de financiële markten dringt een verdere regulering zich op: op het niveau van de landen, de Europese Unie en wereldwijd.

3.2.1. *Regulering*, regulering en regulering

In de meeste sectoren dringt zich een drastische deregulering op. Maar de financiële sector daartegenover behoeft net **méer regulering**. De crisissen van de voorbije decennia die, nota bene door de grote spelers op de markt zijn uitgelokt, leren ons dat bij de lobbygroepen en multinationals elke moraliteit, zin voor verantwoordelijkheid of schuldgevoel vreemd is. En ondanks alle beloftes blijven de controles op de banken nog

altijd veel te laks, wordt ook vandaag het wangedrag van bankiers niet aan banden gelegd en tiert de graaicultuur en de uitbetaling van bonussen opnieuw welig. Dat alles zijn de kiemen van de volgende crisis die ons onafwendbaar op ons af komt. Meer dan ooit is regulering nodig. Dat die er ook na de crisis van 2008 **nooit is gekomen, illustreert** eens te meer de **machtspositie** van **lobbygroepen en multinationals**. Op dat niveau geldt alleen de wet van de sterkste.

3.1.2. Internationale aanpak

Een andere uitwas waarop niemand vat heeft, is het vrij spel dat multinationals krijgen om hun activiteiten te verplaatsen naar plaatsen waar geen enkele regulering geldt voor hun mens- en milieubelastende activiteiten.

Mondiaal kunnen alleen een opwaardering van de Verenigde Naties en een internationaal sanctionerend beleid de toenemende machtsconcentraties aan banden leggen. (Zie verder Sector 6, blz. 47)

BAKEN 3: administratie voert kerntaken uit

Het **Loopbaanplan** stelt, in combinatie met de invoering van de **vlaktaks**, op de lange termijn de toekomst van onze sociale zekerheid en welvaart veilig.

Hoelang moeten wij werken? Waaruit bestaat een volledige loopbaan? Kan de uit de 19de eeuw daterende willekeurig gekozen pensioenleeftijd van 65 jaar stand houden? Sinds de invoering is de levensverwachting van 45 jaar verdubbeld naar bijna negentig jaar.

Bij ontstentenis van objectieve criteria is het belangrijk een maatschappelijke consensus tot stand te brengen. Stilaan groeit eensgezindheid over een minimale arbeidstermijn van **veertig jaar**. Wanneer we 38 uren per week werken of 1.976 uren per jaar – afgerond 2.000 uren – bestaat een volledige loopbaan uit **80.000 arbeidsuren** waarop bijdragen voor de sociale zekerheid worden betaald.

Omdat de levensverwachting, mede dankzij de kwaliteit van de gezondheidszorg, per decennium met twee tot drie jaar stijgt, hebben we geen andere keuze dan de **duurtijd** van de **actieve loopbaan** te **koppelen** aan de **levensduur**. In 1970 werd een Belg gemiddeld 72 jaar, in 2015 80,9 jaar. Er bestaat geen andere keuze dan aan de vaste termijn een **variabele termijn** toe te voegen. De sociale zekerheid kan alleen overleven bij een evenwicht tussen het aantal jaren dat wel en niet is gewerkt. Zo krijgen de Zweden en de Italianen die na hun 65ste doorwerken nadien een hoger pensioen omdat zij meer bijdragen hebben betaald en minder pensioenjaren tellen.

3.3.1. Basisprincipes van Loopbaanplan

1° een **vaste basistermijn** van veertig jaar of **80.000 arbeidsuren**.

2° een **variabele termijn** die ieder jaar opnieuw wordt vastgesteld op basis van de gemiddelde leeftijd van intrede in de arbeidsmarkt en de levensverwachting van de bevolking.

De som van 1 en 2 vormt het totaal aantal uren dat iemand moet werken, gespreid over zijn loopbaan.

Bij de intrede op de arbeidsmarkt staat de teller op nul. Het aantal **gepresteerde uren** wordt **cumulatief opgeteld** tot de **limiet** van de volledige loopbaan **is bereikt**. De bijdragen aan de sociale zekerheid en de betaling van de pensioenen worden op die standaard geënt.

<i>Datum intreding arbeidsmarkt</i>	<i>VOLLEDIGE LOOPBAAN</i>
01-01-2018	80.000 uren
01-01-2020	82.500 uren (exemplarisch voorbeeld)
01-01-2022	83.500 uren (exemplarisch voorbeeld)

Bij werknemers die niet per arbeidsuur worden betaald, zoals de leerkrachten in het onderwijs, worden de effectieve prestaties versleuteld in verhouding tot een voltijdse job op jaarbasis.

Verder is een nood aan een overgangsregeling voor bijvoorbeeld een aantal uitzonderlijke Gevallen, zoals dokters en specialisten die zeer lang studeren.

Dit systeem kan in principe worden **toegepast** op de **hele bevolking**: niet alleen de 85,1 Procent loontrekkenden, maar **ook** de **zelfstandigen** en de **vrije beroepen** (14,9 procent). Dat gebeurt wanneer zij het statuut van ondernemer krijgen en via een vennootschap worden betaald. Die aanpak laat toe om een vergoeding uit te betalen overeenkomstig de loonnormen in de sector. En op die manier kan ook hier een versleuteling gebeuren in verhouding tot een voltijdse job op jaarbasis.

Voordelen

1° *iedereen* wordt *gelijk behandeld*.

2° Ondernemers betalen *evenveel belastingen* en dragen *evenveel bij aan de sociale zekerheid* als iedere werknemer.

3° *afschaffen van het aparte pensioenstelsel voor de zelfstandigen omdat iedere ondernemer ook pensioenrechten opbouwt* zoals iedere werknemer.

4° *Stimuleren van het ondernemerschap* door de *betere bescherming van de ondernemer en zijn onderneming*.

4° *Alleen rendabele ondernemingen kunnen blijven voortbestaan*.

5° Ondernemers in *bijberoep halen sneller hun urenpakket*.

3.3.2. Zevenvoudig voordeel

Het Loopbaanplan heeft **alleen betrekking op het aantal gewerkte uren – niet op de verloning**. Op dat laatste punt blijft de bestaande methodiek met de paritaire comités behouden. Het plan biedt een zevenvoudig voordeel.

Een: universeel toepasbaar

Deze standaard heeft een universele waarde.

Voorbeelden

1° Hij kan worden toegepast op *alle werknemers*.

2° Hij kan ook ingang vinden in *alle sectoren*.

3° Het toepassingsgebied kan zich uitstrekken tot *alle landen*.

Twee: de eenvoud zelve

Volgens gangbare axioma heeft onze ingewikkelde tijd nood aan complexe oplossingen. Maar in schril contrast daarmee is het Loopbaanplan de eenvoud zelve.

Voorbeelden

1° Iedereen kan een *stand van zaken opmaken* en weet hoeveel uren hij al heeft gewerkt.

2° De *teller stijgt tot de limiet* van de volledige loopbaan is *bereikt*. Dan krijgt de werknemer een volledig pensioen.

Drie: soepel invulbaar

De afrekening gebeurt aan het einde van de loopbaan. Het staat de werknemer in overleg met zijn werkgever vrij uren te presteren wanneer hij wil.

Voorbeelden

1° Wie *vanaf zijn zestienste* wil gaan werken, kan dat.

2° Wanneer een *twintiger zestig uur per week* wil werken, kan dat.

3° Dat geldt evenzeer voor iemand die een *sabbatjaar* neemt of op oudere leeftijd minder gaat werken.

4° Wie *langer dan zijn 65ste* wil werken, krijgt daartoe de mogelijkheid.

Vier: zwartwerk ontmoedigd

Alleen de geregistreerde uren waarop ook sociale zekerheid is betaald, komen in aanmerking voor de berekening en het pensioen.

Voorbeelden

1° Het Loopbaanplan *ontmoedigt het zwartwerk*. Een werknemer heeft er geen enkele baat bij dat gewerkte uren niet worden geregistreerd.

2° Wie toch belastingen en sociale zekerheidsbijdragen ontloopt, valt onder de toepassing van het *viersporenbeleid tegen zwartwerk*. (zie hoger, blz. XX)

Vijf: gelijke behandeling wordt de norm

Dit systeem verwezenlijkt de ultieme droom van de arbeidersbeweging: de gelijke behandeling van iedereen en het bannen van uitzonderingen en voorkeursbehandelingen.

Voorbeelden

1° *Objectieve* berekening van de pensioenen op basis van het inkomen en het aantal gepresteerde uren.

2° Iedereen krijgt een *gelijk aantal verlofdagen* die worden gelijkgeschakeld met arbeid en heeft recht op een beperkt aantal niet overdraagbare ziekte-dagen.

3° De *gelijkgestelde perioden* worden tot een *minimum* beperkt.

4° De Ethische Commissie Visieontwikkeling kan een *afwijking* toestaan voor de fysiek, intellectueel en psychisch *zware beroepen* en weekendwerk. Daardoor krijgt naargelang de zwaarte van de job ieder gepresteerd uur de waarde van bijvoorbeeld 1,0 of 1,1 uur. Afwijkingen worden telkens voor vier jaar toegestaan.

Zes: consequent en rechtlijnig

Die aanpak heeft verstrekkende gevolgen voor de bezoldiging en inning van de belastingen.

Voorbeelden

1° De *verdienste per gepresteerd uur is gelijk*.

2° Voor de belastingen en de sociale zekerheid gebeuren *forfaitaire inhoudingen* per gepresteerd uur volgens het systeem van de vlaktaks.

3° Het *gunstige neveneffect* is dat *bijkomende arbeidsuren nooit worden bestraft*.

Zeven: gemakkelijk uitvoerbaar

Dit systeem wordt het beste ingevoerd vanaf 1 januari van een nieuw kalenderjaar. Overgangsbepalingen maken het mogelijk de vroeger gepresteerde uren via officiële attesteringen over te zetten.

3.3.3. Koppeling van Loopbaanplan aan de Vlaktaks *biedt meerwaarde in zeventvoud*

De toepassing van het Loopbaanplan impliceert dat de verdienste per gewerkt uur alsook de te innen belastingen en de sociale bijdragen gelijk zijn, onafgezien het moment waarop dat gebeurt. Dat vereist de *invoering* van een *vlaktaks*. Hoewel sociale argumenten pleiten tegen de vlaktaks, biedt die een meerwaarde in zeventvoud. Vandaag wordt die aanpak met groot succes toegepast in 25 landen waaronder Rusland en Ierland.

Meerwaarde

1° Dit is zonder één uitzondering *toepasbaar op iedereen*.

2° De vlaktaks is een *model van transparantie*. De invoering van éénzelfde tarief leidt tot het schrappen van alle fiscale aftrekposten.

3° Met onmiddellijke ingang wordt een *einde* gemaakt aan alle achterpoortjes en *uitzonderingen* waarvan vooral creatieve fraudeurs gebruik maken. De fiscale fraude zal vanzelf verminderen. Wanneer *belastingen als rechtvaardig* worden aangevoeld, vindt *veel minder ontduiking* plaats.

4° De *inning* van de vlaktaks is *veel goedkoper* omdat die de inzet van veel minder middelen en mankracht vereist. In België bedragen de administratiekosten van de belastingdiensten tien procent van de fiscale ontvangsten.

5° In combinatie met het Loopbaanplan *stimuleert* de vlaktaks niet alleen de *arbeid*, maar ook het *sparen* omdat alle inhoudingen aan de bron gebeuren.

6° De vlaktaks *schaft in één pennentrek al die subsidies af* omdat voor eenieder eenzelfde tarief geldt.

7° Ten slotte lieten alle landen die een vlaktaks invoerden onmiddellijk een *economische groei* optekenen van *zeven procent*.

Baken 4: overheid *als regisseur*

Voor de overheid is een belangrijke rol weggelegd als regisseur bij het stimuleren van de Duurzame Economie en het Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, en het ontmoedigen van de activiteiten die de mens en het milieu belasten. In het financieewezen is het belangrijk om impulsen te geven aan het Duurzaam Investeren en wezenlijke veranderingen vanuit de financiële sector te stimuleren.

Als wij over duurzaamheid hebben, bedoelen wij iets dat blijft bestaan ondanks de voortdurende verandering die zich er omheen afspeelt, ondanks ervaringen, ondanks alle zorgen, smarten en wreedheden. (Krishnamurti)

3.4.1. **Ontmoedigen van activiteiten die mens en milieu belasten**

De overheid heeft als regisseur de opdracht om alle activiteiten die belastend zijn voor de mens en het milieu te ontmoedigen. Naast het nemen van bestraffende maatregelen, moet permanent worden gewerkt aan een mentaliteitswijziging.

Voorstellen

- 1° *Heffingen op wie overlast bezorgt.*
- 2° *Principe 'de vervuiler betaalt' consequent toepassen.*
- 3° *Strengere normeringen voor overlast opleggen.*

3.4.1. **Stimuleren Duurzame economie**

De overheid kan als regisseur prikkels, impulsen en stimulansen geven die de ontwikkeling naar een duurzame economie aanmoedigen. Het is daarbij van groot belang dat openbare besturen zelf het voorbeeld geven.

Voorstellen

- 1° *Promoten van het 'consuminderen' en het aannemen van een matige levenshouding.*
- 2° *Kwalitatieve garanties in prijsoffertes.*
- 3° *De technologische innovatie stimuleren die is gericht op energiebesparing, lichtere producten, miniaturisatie en de groei naar meer duurzaamheid.*
- 4° *Hergebruik van goederen aanmoedigen.*

3.4.3. **Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) promoten**

Het begrip Duurzaam Ondernemen kreeg de voorbije twintig jaar vorm onder verschillende gedaanten. In Vlaanderen is de term Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) goed ingeburgerd. Bedrijven schenken grote aandacht aan hun **stakeholders** of de belanghebbenden waarmee ze samenwerken; de bazen ambiëren niet zoveel mogelijk poen te scheppen; de relatie werkgever-werknemer stoelt op een partnerschap; en deze laatste delen ook in de winst.

3.4.4. **Duurzaam Investeren als vertrouwenwekkend medicijn**

Duurzaam Investeren is het vertrouwenwekkend medicijn dat zowel onze economie als onze samenleving hard nodig heeft. Er is op dat punt al een hele weg afgelegd. De informatie van de bedrijven die deelnemen, is raadpleegbaar op het internet.

Voorstellen:

- 1° *De overheid moet toezien op de correcte toepassing van de spelregels. De informatie die de bedrijven en de banken aanbieden, moet op haar juistheid worden gecontroleerd.*
- 2° *De methodieken voor screening van de ondernemingen verder verfijnen.*

3.4.5. **Veranderingen vanuit financiële sector stimuleren**

Bij de financiële crisis van 2008 werd de verantwoordelijkheid afgewenteld op de overheid en gingen de verantwoordelijken vrijuit. Negen jaar na datum lijkt het alsof het

echte werk nog moet beginnen. Het is een illusie te denken dat meer regulering alles oplost. De veranderingen moeten vooral vanuit de financiële sector zelf komen.

Voorstellen:

1° *Responsabiliseren* van banken. Zij moeten zelf de verantwoordelijkheid opnemen voor verkeerde inschattingen. Topmanagers die zich bezondigen aan roekeloos gedrag – zelfs als dat goed afloopt – aan de deur worden gezet zonder enige vergoeding.

2° Afspraken over *globale vergoedingspakketten* in bedrijven met een *absolute bovengrens* – de bonussen inbegrepen.

3° Blijven werken aan zelfregulering en een *volledige transparantie*. We moeten af van het opbod waarbij de klant een financieel product krijgt voorgeschoteld met minimale risico's en een maximale opbrengst.

Baken 5: *Ervaren* oudere bestuurders

Naast het herdenken van de loopbaanopbouw moet de uitstroom van oudere werknemers worden voorkomen.

3.5.1. *Herdenken* loopbaanopbouw

Jongeren hebben een groot groeipotentieel, maar weinig ervaring. En ouderen die de knowhow hebben, willen rustiger werken. Vandaag krijgen jongeren een relatief laag loon, maar hebben uitzicht op een hogere bezoldiging naarmate ze langer werken. De lineaire loopbaan kent de hoogste bezoldiging toe bij pensionering. Die aanpak is achterhaald.

Voorstellen

1° *Zwaartepunt van de loopbaan* zowel naar verantwoordelijkheden als bezoldiging *tussen de leeftijd van 35 en 45 jaar*.

2° *45 of 50-plussers* laten *doorstromen naar andere betrekkingen* met een lagere productiviteit en een lagere wedde. Door rustiger jobs te reserveren voor oudere werknemers blijven ze langer in dienst en gaat hun knowhow niet verloren.

3.5.2. Uitstroom *voorkomen*

In contrast met de hoge leeftijd van de Chinese leiders, nemen in het Westen jonge mensen almaar grotere verantwoordelijkheden. Het loopt echt fout wanneer de druk toeneemt op ervaren oudere werknemers om zo vlug mogelijk plaats te ruimen.

Voorstel

*Ervaren werknemers inschakelen bij het doorgeven van de knepen van het vak aan jongeren. Cruciaal is *goede communicatie*. Oudere werknemers hebben nood aan *loopbaangesprekken* die hun veranderende rol in de onderneming begeleidt.*

SECTOR 3 – *BESLUIT*

De belangrijkste uitdaging van deze eeuw is het reduceren van het overgewicht van de economie tot zijn normale proporties. Dat geldt evenzeer voor het geld- en financiewezen, het

smeermiddel van het economische raderwerk. De uitvoering van het Loopbaanplan, in combinatie met de invoering van de Vlaktaks, legt het fundament van een meer evenwichtige samenleving. Maar de structurele omslag in de richting van een Duurzame Economie en Duurzaam Investeren kan er alleen maar komen wanneer, begeleid door een strenge regulering en strikte controles, een mentaliteitswijziging tot stand komt.

Sector 4: *Sociaal*

Hebben wij een sociaal beleid nodig?

WORTELS

In het antieke Rome wordt geen sociaal beleid gevoerd. Dat is ook niet nodig omdat de sociale dimensie diep zit verankerd in het dagelijkse leven. Familieleden zorgen voor elkaar. Het uitdelen van gratis brood door de Romeinse keizers legt de basis voor het paternalisme: de vrijwillige liefdadigheid die later werd overgenomen door de kerkelijke instellingen, de adel en caritatieve verenigingen. Als reactie tegen de uitbuiting van de werknemers tijdens de Eerste en de Tweede Industriële Revolutie wordt een openbaar sociaal opvangnet uitgebouwd.

ETYMOLOGIE

Het Latijnse socialis, een afleiding van socius, betekent 'kameraadschappelijk' of 'van de bondgenoten', wat naar de diep verankerde sociale dimensie verwijst.

RECENTE ONTWIKKELINGEN

Na 1945 tekenen zich twee ontwikkelingen af. Enerzijds vervaagt de natuurlijke sociale dimensie als gevolg van het oprukkende individualisme. Anderzijds wordt het sociaal opvangnet voor wie uit de boot valt geprofessionaliseerd. Maar dat komt steeds meer onder druk onder invloed van het primaat van de economie.

In een goed geregeerd land is armoede iets om je over te schamen. (Confucius)

BLIKVELD *BIJSTUREN*

De samenleving heeft een sociaal beleid, als een van de hoekstenen van een meer evenwichtige samenleving, omdat die sector te sterk in de verdrukking komt door het economische denken.

Krachtlijnen van een eigentijdse invulling

BAKEN 1: primaat van het *algemeen welzijn*

Hoekstenen van het sociaal beleid van de toekomst zijn het herstellen van de demografisch evenwicht en het voeren van een verstandig migratiebeleid.

Het sociaal beleid dekt een breed spectrum. Dat schenkt aandacht aan de gezinnen en hun noden, de huisvesting, de gezondheidszorg, het onderwijs en de sociale bescherming van de zwakste groepen. De twee grote uitdagingen voor een evenwichtig sociaal beleid op de lange termijn zijn: intern het herstel van het demografisch evenwicht en extern een verstandig beleid rond de immigratie.

4.1.1. *Herstel* demografische evenwicht

Een gezonde leeftijds piramide heeft een *geboortecijfer van 2,1 kinderen per vrouw* om

in de natuurlijke vervanging van de bevolking te voorzien. Op die manier komt een demografisch evenwicht tot stand. Om dat te bereiken is een coherent gezinsbeleid onontbeerlijk.

Pijlers gezinsbeleid

- 1° Invoering *pensioenkrediet* voor wie kinderen op de wereld zet en grootbrengt,
- 2° *Fiscale voordelen* voor wie opteert voor een kroostrijk gezin.
- 3° *Tijdelijke uitstapmogelijkheden* in de carrière.
- 4° *Verhoging* van *kinderbijslagen* met 25 procent dekt reële opvoedingskosten.
- 5° *Uitbreiding* van *zwangerschapsverlof* naar zes maanden.
- 6° *Meer investeren* in *voorzieningen* voor *kinderopvang* en *naschoolse opvang*.

Een gezinsbeleid zal geld kosten, maar dat is de enige duurzame mogelijkheid om zowel op de lange termijn de sociale zekerheid in stand te houden, als te voorkomen dat de kost van de vergrijzing een loden hypotheek legt op de normale werking.

4.1.2 Verstandig migratiebeleid

Invoering van een *quotumsysteem* met twee sporen:

- ° Focussen op de *vraag-gestuurde migratie* houdt rekening met knelpuntvacatures.
- ° Ruimte laten voor de *aanbod-gestuurde* of de *spontane migratie* van ongeschoolden, die niemand kan tegenhouden.

BAKEN 2: *voorkomen* van machtsconcentratie

De onstuitbare opmars van de sociale netwerken bevat een groot potentieel om mogelijke machtsconcentraties tegen te gaan, maar ook daar schuilt een gevaar om de hoek.

In geen enkele sector mag een monopolies of een te grote machtsconcentratie tot stand komen. Dat gevaar is minder acuut in de sociale sector die in principe niet lucratief is.

4.2.1. Opmars sociale netwerken

*Het ik-tijdperk of het ongebreidelde individualisme ruimt langzaam plaats voor de *ik-wij-samenleving*. Illustratief is het succes van de sociale netwerken via het internet zoals Netlog en Facebook. Die leggen wereldwijd contacten met vrienden en vrienden van vrienden. In juni 2017 logt wereldwijd twee miljard mensen in op Facebook – vier keer zo veel als in 2010.*

*Voor zakelijke contacten is de site LinkedIn populair. Die telt 500 miljoen geregistreerde personen. Iedereen kan doorgaans gratis gebruikmaken van deze *exploderende markt*, maar vergis u niet. De marktwaarde van Facebook wordt geschat op een biljoen dollar. Mark Zuckerberg, de 33-jarige oprichter van Facebook, heeft een vermogen van 44 miljard dollar.*

*De sociale netwerken zijn geen hype, maar zullen in vele varianten nog aan belang winnen. Hier past maar één boodschap: *niemand* mag die *trein missen*. Maar die ontwikkeling houdt ook gevaren in: de bescherming van de privacy en de commercialisering van gegevens.*

Voorstellen

- 1° De overheid moet blijvend investeren in het **verkleinen** van de **digitale kloof**.
- 2° Waken over het **laagdrempelige karakter** van de internetsites.

BAKEN 3: administratie voert kerntaken uit

Sociale steun is geen hangmat, maar een opvangnet dat mensen op weg zet naar het vinden van een job. Voor wie dat te hoog is gegrepen, biedt de Sociale Economie een uitweg.

4.3.1. Verplichte activering

Het sociaal beleid is geen hangmat, maar een opvangnet. Dat zet, rekening houdend met de sociale toestand van eenieder, mensen op weg om het beste uit zichzelf te halen en een nieuwe start in hun leven te nemen. Het finale doel is het ‘activeren’ van mensen waarbij permanent de druk op de ketel wordt behouden. Een **werkloze** hoort een fatsoenlijke uitkering te krijgen, maar ook prikkels om **zo vlug mogelijk weer aan het werk** te gaan. De Scandinavische landen tonen aan dat geen tegenspraak bestaat tussen een sterk uitgebouwd sociaal zekerheidssysteem en een goede internationale concurrentiepositie.

Voorstellen

- 1° **Werkloosheidsuitkeringen in de tijd beperken.**
- 2° **Wie geen inspanningen doet om een nieuwe baan te vinden of een jobaanbieding weigert, verliest zijn uitkering.**
- 3° **Een wet verbiedt mensen om voor hun 65ste met pensioen te gaan. Wel dient een koppeling te gebeuren met het Loopbaanplan (zie hoger blz. 36-39)**

4.3.2. Sociale Economie volwaardig uitbouwen

Omdat het primaat van de economie de lat almaar hoger legt, is voor een groeiend aantal mensen een job in het normale economische circuit te hoog gegrepen. Voor hen biedt de Sociale Economie een uitweg. Er is genoeg werk. **Iedereen** kan **iets nuttigs** of zinvol **doen** en daarvoor een aangepaste vergoeding krijgen. Wie een beperking heeft, krijgt een **rugzak** met daarin **subsidies** die zijn **rendementsverlies compenseren**. Het is de taak van de overheid om **blijvend te investeren** in de grotendeels onontgonnen ader van de Sociale Economie

Voorstellen

- 1° **Instrumenten die de mentale en fysieke achterstand in kaart brengen, veralgemenen.**
- 2° **De inhoud van die rugzak hangt af van de afstand tot de arbeidsmarkt. Regelmatig vindt een evaluatie plaats.**
- 3° **Niches exclusief reserveren voor de sociale economie.**
- 4° **Uitbreiden van de enclavewerking waarbij werknemers uit de Sociale Economie deeltaken in private bedrijven opnemen.**

Baken 4: overheid als regisseur

De samenleving heeft nood aan een intelligent beleid dat het sociaal kapitaal van de samenleving versterkt. Dat geeft prikkels die dat van onderuit versterkt.

Voorbeelden

1° Invoering van *franchises*. Wie eenmaal per jaar naar de dokter gaat, betaalt de volle pot, terwijl chronisch zieken alleen het remgeld betalen.

2° Een *betere besteding van de gelden* in de sociale sector. Zo kunnen alle senioren gratis gebruik maken van het openbaar vervoer, maar wegens gezondheidsredenen kan een grote meerderheid daarvan geen gebruik maken. Een meer efficiënte maatregel, die wel beantwoordt aan de reële behoeften, is dat dit geld wordt besteed aan de verhoging van de pensioenen.

3° Het *verenigingsleven ondersteunen*: de cement die de samenleving bij elkaar houdt.

4° Omdat de overheid onmogelijk alle sociale noden kan lenigen, biedt het *vrijwilligerswerk* een uitgelezen *opportuniteit*. Vooral jonggepensioneerden en volwassenen wier kinderen het huis uit zijn, kunnen zich dienstbaar maken. Het is van het grootste belang een *gunstig klimaat te creëren* waarin het vrijwilligerswerk kan gedijen.

Voorstellen

1° *Jong en oud aanmoedigen* om vrijwilligerswerk te doen.

2° Bijdragen tot een *grotere maatschappelijke waardering* van het vrijwilligerswerk.

3° *Maatgerichte vorming* ondersteunt het vrijwilligerswerk professioneel.

4° *Afschaffen van belastingen op schenkingen* en legaten aan vrijwilligersorganisaties.

5° *Verenigingen ondersteunen* die vrijwilligerswerk doen.

SECTOR 4 – BESLUIT

Sociaal beleid is een maatschappelijke hoeksteen voor de uitbouw van een meer evenwichtige samenleving. Naast het opnieuw vanzelfsprekend worden van de sociale dimensie in het dagelijkse leven, blijft een sociaal opvangnet nodig voor wie uit de boot valt.

Sector 5: *Cultuur en wetenschap*

Traditioneel vallen cultuur en wetenschap onder dezelfde noemer. Hoe komt dat? In de antieke oudheid wordt een onderscheid gemaakt tussen de *natura* of wat de natuur voortbrengt, en wat de mens voortbrengt: de *cultura*. Dat woord is afgeleid van het werkwoord *colere* dat ‘het keren met de ploeg’ of het ‘in cultuur brengen’ betekent. Zowel wetenschap en techniek, als literatuur, architectuur, schilderijen en theater vallen onder die ruime definitie.

Het mooiste wat we kunnen meemaken, is het raadselachtige. Daar komt alle ware kunst en wetenschap uit voort. (Albert Einstein)

Hebben wij *cultuur* nodig?

WORTELS

De Romeinen hebben nooit een cultuurbeleid gevoerd omdat dit niet nodig was. Cultuur maakt immers wezenlijk deel uit van de samenleving. Tijdens de renaissance beconcurreren de stadstaten en koninkrijken op het Italiaanse schiereiland elkaar niet langer militair. Tussen de steden Venetië, Firenze, Milaan, Genua, Napels en Rome groeide een culturele rivaliteit die uniek is in de geschiedenis.

RECENTE ONTWIKKELINGEN

Met uitzondering van spectaculaire massa-evenementen die ook geld genereren, is in onze samenleving als gevolg van het primaat van de economie nog amper plaats voor cultuur. En mede door de tanende belangstelling bij het publiek vervaagt die dimensie. De bijna halvering van het budget voor Cultuur sinds het jaar 2000 maakt in Vlaanderen nog amper een cultuurbereid mogelijk dat die naam waardig is.

BLIKVELD *BIJSTUREN*

De samenleving behoeft cultuurbeleid. Zonder komt dat door het primaat van de economie volledig in de verdrukking.

Geen geld voor cultuur en voor wetenschapsbeleid. En hoogleraars worden bevorderd tot onderwijzers en technici. Wie hoeft er nu nog na te denken? (Richard Dawkins)

Hebben wij *wetenschap* nodig?

WORTELS

Als product van de middeleeuwse scholastiek stimuleren de universiteiten het wetenschappelijk onderzoek. Er worden grote stappen vooruit gezet in de ontplooiing van het menselijk vernuft. Wel groeien de spanningen wanneer de nieuwe inzichten de Bijbel tegenspreken. De wetenschap die langzaam de plaats inneemt van religie, stoelt op kennis die het resultaat is van vrij onderzoek. Sinds twee eeuwen gaat het verlichtingsdenken uit van het (valse) axioma dat empirisch onderzoek alles kan verklaren.

ETYMOLOGIE

De afleiding van het Griekse τέχνη en het Latijnse scientia verwijzen naar de 'vaardigheid' of 'bedrevenheid' die nodig is in elk vakgebied.

RECENTE ONTWIKKELINGEN

De vooruitgang van het wetenschappelijk onderzoek kan nauwelijks in kaart worden gebracht. Zo stuurt een chip die je niet met het blote oog kunt zien, een raket naar de maan. Al enkele decennia probeert de Europese Unie uit te groeien tot de meest competitieve en dynamische kenniseconomie ter wereld door de besteding van drie procent van het bruto binnenlands product (bbp) aan onderzoek en ontwikkeling. In België stijgt dat cijfer de voorbije jaren naar 2,46 procent.

BLIKVELD **BIJSTUREN**

De samenleving behoeft permanente investeringen in innovatie, onderzoek en ontwikkeling in functie van de uitbouw van een Duurzame Economie.

Krachtlijnen van een eigentijdse invulling

BAKEN 1: **primaat van het algemeen welzijn**

Cultuur

Van oudsher vertolken kunst en cultuur een maatschappijkritische stem en relativeren het alledaagse bestaan. Beide zitten verankerd in onze genen en hebben een sterk helende waarde. In extreme levensomstandigheden, zoals de concentratiekampen, schrijven de gevangenen poëzie, maken tekeningen en spelen theater om aan de gruwel van alledag te ontsnappen. Kunst en de cultuur brengen niet alleen mensen samen, maar tillen ook de kwaliteit van de samenleving naar een hoger niveau. Ze dragen in belangrijke mate bij tot onze levenskwaliteit en geluk.

Wetenschap

Mede door zijn hoogstaand onderwijs brengt België tal van hoogopgeleide wetenschappers voort, maar sinds jaren vindt een brain drain plaats. Nochtans is het in eenieders belang dat de in België opgeleide wetenschappers in eigen land bijdragen tot de uitbouw van een Duurzame Economie.

BAKEN 2: **voorkomen van machtsconcentratie**

Noch de cultuur, noch de wetenschap hebben baat bij een te grote machtsconcentratie. De concurrentie tussen verschillende toonaangevende instelling is een positief gegeven dat de kwaliteit bevordert.

BAKEN 3: **administratie voert kerntaken uit**

In diverse sectoren van de cultuur is de overheid zelf actor en is in de sectore, van de musea, het bibliotheekwezen en de culturele centra marktleider. Wel zet de trend naar een

autonoom beheer met responsabilisering door – een evolutie in de richting van het opnemen van een regierol. Want in wezen is cultuur geen kernopdracht van de overheid. Hetzelfde geldt voor de wetenschap. Ook daar ligt het voor de hand dat de overheid optreedt als regisseur.

Veel geld stoppen in cultuur is slim. Wanneer een natie verdwijnt, blijft alleen de cultuur over. Geld in cultuur steken, is als geld in een levensverzekering steken. (Maurice Béjart)

Baken 4: overheid *als regisseur*

Het is bij uitstek de taak van de overheid om als regisseur zowel het cultuurbeleid, als het wetenschapsbeleid te stimuleren.

5.4.1. Cultuur als *wezenlijk onderdeel* van de samenleving

Een eerste opdracht is het stimuleren van alle vormen van cultuur waardoor die opnieuw een wezenlijk onderdeel vormt van de samenleving. Wanneer dat met een zachte en een harde hand gebeurt, wordt de verdere marginalisering van de cultuursector voorkomen.

Voorstellen

1° Heropwaardering van het vak *esthetica* in het onderwijs.

2° De *1 procent-regel* voor de integratie van kunst in door de overheid gesubsidieerde gebouwen *veralgemenen*. Alle werkgevers worden verplicht een bepaald percentage van hun budget te besteden aan culturele activiteiten. Die kunnen als kosten worden ingebracht.

5.4.2. *Cultuurparticipatie* stimuleren

Het is de taak van de overheid om de mensen zoveel mogelijk te laten participeren aan het cultuurleven.

Voorstellen

1° Blijvende *ondersteuning* van een *breed cultuurspectrum*: gaande van hedendaagse creaties van professionele artiesten tot en met volkskunst.

2° Op basis van onderprijzing en 'feet voting' maakt iedereen een *vrije keuze* uit het kunst- en cultuuraanbod.

3° De *uitbouw* van een *culturele infrastructuur* in elke gemeente waar vanuit de basis een brede waaier van initiatieven tot ontplooiing kan komen.

4° Meer *investeren in een professionele omkadering* en begeleiding – te beginnen lokaal – om de concurrentie in de positieve betekenis van het woord te laten uitmonden in het verhogen van de kwaliteit van het cultuuraanbod.

5° Het *permanent promoten* van kunst en cultuur.

Wetenschap kan mensen uit armoede opheffen en ziekte genezen. Dat zal op zijn beurt de burgerlijke onrust verminderen. (Steven Hawking)

5.4.3. *Eerlijke return* in wetenschappelijk onderzoek

De overheid ondersteunt op grote schaal het wetenschappelijke onderzoek aan de universiteiten. Maar wanneer professoren commerciële toepassingen vinden, richten ze een spin-off op en steken alle profijt in eigen zak. Via een verdeelsleutel kan een deel van die opbrengsten terugvloeien naar de overheid om bijkomende initiatieven in de innovatie, onderzoek en ontwikkeling te ondersteunen. Een *eerlijke return* kan *geen aanleiding geven tot een brain drain*.

5.4.4. Wetenschapsbeleid *in internationaal perspectief*

De internationale dimensie van het wetenschappelijk onderzoek wint aan belang. De grote uitdaging ligt erin om tot een vergaande samenwerking en specialisatie te komen in Europa en de wereld in functie van de ontwikkeling van een Duurzame Economie en een mondiale aanpak van het milieuvraagstuk.

SECTOR 5 – *BESLUIT*

Onze samenleving heeft een overheidsbeleid inzake cultuur en wetenschap omdat die wezenlijk kunnen bijdragen tot een kwalitatiefhoogstaander en meer evenwichtige samenleving.

Sector 6: *Supranationale instellingen*

Hebben wij supranationale instellingen nodig?

WORTELS

Het Romeinse Rijk is een supranationale instelling op zich. Dat wil via veroveringen zijn rijk verder uitbreiden. Ook in de middeleeuwen en de moderne tijd is supranationale samenwerking onbestaande en wordt onophoudelijk oorlog gevoerd.

RECENTE ONTWIKKELING

Na de Tweede Wereldoorlog groeit internationaal het besef dat zo niet langer kan.

Dat leidt tot de oprichting van de Verenigde Naties, met zetel in New York, voor de aanpak van de mondiale vraagstukken. De VN is evenwel vooral een praatbarak, hoewel de autoriteit van een aantal deelorganisaties, zoals het Internationaal Strafhof in Den Haag, aan belang wint. De G20, de bijeenkomst van de negentien grootste economische naties en de Europese Unie, bepaalt wereldwijd het financiële beleid.

*In Europa wordt het plan gesmeed om door een intense economische samenwerking in de sectoren kolen en staal een nieuw conflict tussen Frankrijk en Duitsland te voorkomen. Gestart met zes landen groeit de Europese Unie (EU) de voorbije halve eeuw uit tot een mastodont van 28 landen. De Unie is een *economisch succesverhaal*. De creatie van een eengemaakte economische ruimte is de belangrijkste hoeksteen voor de ongeziene stijging van de welvaart. In de meeste landen wordt met de euro een eenheidsmunt ingevoerd. Met uitzondering van de sociale zekerheid en de fiscaliteit *beheerst Europa* veel meer dan we vermoeden ons *dagelijkse leven*. Een groot deel van het wetgevend werk in de lidstaten bestaat erin de Europese richtlijnen om te zetten in wetten. Maar het *sociale* en het *culturele Europa* komen *nauwelijks van de grond*. Ook lopen de pogingen om een politieke unie tot stand te brengen, met een gemeenschappelijk buitenland- en veiligheidsbeleid en een gezamenlijke aanpak van Justitie en Politie, niet van een leien dakje.*

Het menselijk ras bezit het vermogen om wetenschap en kunst te scheppen. Waarom zou het dan niet in staat zijn een wereld van rechtvaardigheid, broederlijkheid en vrede op te bouwen? (Léon Blum)

BLIKVELD *BIJSTUREN*

*De **globalisering** confronteert de internationale gemeenschap met **grensoverschrijdende vraagstukken** die nauw met elkaar zijn verweven: veiligheid, ontwikkeling, mensenrechten, energie, klimaatwijziging en migratie. Internationale samenwerking is noodzakelijk om tot oplossingen te komen.*

Krachtlijnen van een eigentijdse invulling

BAKEN 1: *primaat van het algemeen welzijn*

Wegens de toenemende globalisering vormt de internationale dimensie een wezenlijk onderdeel van ons bestaan. Dat zal in de toekomst alleen maar toenemen. We staan voor de uitdaging het algemeen welzijn te waarborgen: niet alleen van onszelf, maar ook voor alle burgers wereldwijd.

BAKEN 2: *voorkomen* van machtsconcentratie

De regierol van de Verenigde Naties, die officieus wordt overgenomen door de G20, moet in ere worden hersteld.

6.2.1. Ingrijpende hervorming moet *leidende rol VN herstellen*

Omdat de instellingen van de Verenigde Naties wegens te log, te bureaucratisch en het gebrek aan politieke autoriteit niet gewapend zijn om mondiale oplossingen uit te dokteren, neemt de **G20** geruisloos die plaats over als belangrijkste **officiële coördinatieorgaan** van de wereldeconomie. Die vertegenwoordigen tachtig procent van de wereldhandel en negentig procent van het wereldwijde bruto binnenlands product. Hoewel de G20 twee derde van de wereldbevolking vertegenwoordigen, is dat geen representatief orgaan. Die heeft geen democratische legitimiteit, maar treedt wel performant op. Op dit informele overlegforum worden de echte internationale afspraken worden gemaakt. Een hervorming moet de leidende rol van de Verenigde Naties herstellen. Bij dit enige **representatief wereldforum** hoort het **zwaartepunt** van de **mondiale machtsuitoefening** te liggen. De VN horen de instrumenten in handen te krijgen om een eigen dynamiek te ontwikkelen.

BAKEN 3: administratie *voert kerntaken uit*

Het is cruciaal om een consensus te vinden over de kerntaken van de Verenigde Naties. En de belangrijkste uitdaging van de Europese Unie is het versterken van zijn integratie.

Mondiaal is het van groot belang om een consensus te vinden over de kerntaken van de Verenigde Naties, en daarvoor ook de nodige financiële middelen ter beschikking te stellen. In West-Europa functioneert de Unie ondanks het economische succesverhaal almaar minder coherent. De verschillen op alle domeinen van het maatschappelijk leven tussen de volkeren in het noorden en het zuiden, en het oosten en het westen worden groter naarmate die verder uit elkaar liggen. Na de Brexit, het vertrek van het Verenigd Koninkrijk uit de Unie, heeft de Unie nood aan een **sterkere Europese integratie** – zo niet valt de EU onvermijdelijk verder uit elkaar. Die verstrekte integratie is nodig op drie domeinen.

6.3.1. Oprichting *Europees Agentschap voor het Bank- en Financiewezen*

Omdat ook de komende jaren de **economie** en het **financiewezen** de belangrijkste **motoren** blijven van de Europese integratie, dringt een **bijsturing** zich op. Naast de Europese centrale bank moet een **Europees Agentschap voor het Bank- en Financiewezen** orde op zaken te stellen in de financiële sector door toe te zien op de werking van de private banken en hun transacties, en te voorkomen dat de banken te groot worden.

6.3.2. **Verantwoording** tegenover de burger

Europa weegt zwaar door met betrekking tot de veiligheid en het justitiebeleid, maar een dimensie die nagenoeg ontbreekt, is de verantwoording tegenover de burgers. De kiezer wijst de parlementsleden aan, maar hebben geen invloed op de samenstelling van de Raad van ministers en de Europese commissie. Bovendien werken de Europese instellingen onafhankelijk van elkaar en loopt de Europese besluitvorming niet altijd rechtlijnig, en spelen bij de stemmingen wisselende allianties. Deze niet altijd eenduidige aanpak remt de Europese integratie af.

Voorstel

Belangrijke onderwerpen in een vroeg stadium onder de aandacht van het grote publiek brengen waardoor op alle niveaus een discussie kan worden gevoerd.

6.3.3. **Uitbouw zachte sectoren**

De Europese integratie vereist ook de **uitbouw** van de **zachte sectoren**: het **sociaal beleid** en **cultuur**. Europa is al duizend jaar in de eerste plaats een culturele eenheid. Kunst en cultuur zijn ook het bindmiddel tussen de volkeren. Zo verspreidden de romaanse bouwkunst, de gotiek, de renaissance, de barok, de rococo, het classicisme enzovoort zich over heel Europa. Maar in het Europese budget vertegenwoordigt cultuur amper 0,5 procent.

We kunnen geen mondiale economie hebben zonder een ook een mondiale samenleving op te bouwen. (George Soros)

Baken 4: overheid als regisseur

De opwaardering van de Verenigde Naties heeft (naast een klein aantal kerntaken) vooral betrekking op de regierol. De VN hoort een sturende rol te spelen bij de aanpak van de mondiale vraagstukken zoals de milieuvervuiling, de opwarming van de aarde, de uitputting van de grondstoffen, enzovoort.

Ook voor de Europese Unie is mondiaal een grotere verantwoordelijkheid weggelegd: door op te treden als hoeders voor onze broeders, de ontwikkelingsdoelen te verwezenlijken en de milieuvraagstukken aan te passen. Maar de kritische voorwaarde is dat Europa uit één mond spreekt en handelt.

6.4.1. **Milieuvraagstuk aanpakken**

Aangestuurd vanuit de Verenigde Naties moet een nieuwe mondiale ethische code de milieuvervuiling aanpakken en de opwarming van de aarde tegengaan. De invoering van vier principes biedt een proeve van oplossing:

Voorstellen

1° Eén procent van het wereldjaarinkomen investeren in een duurzaam energiesysteem, dat de klimaatverandering inperkt.

2° Veralgemenen van het principe dat de vervuiler betaalt.

3° Maximumnormen internationaal doen respecteren. Naar het voorbeeld van het

Kyoto-akkoord tegen het broeikaseffect moeten ook voor andere milieuvraagstukken mondiale maximumnormen worden opgelegd, met daaraan gekoppeld sancties voor wie die niet naleeft.

4° Bewarende maatregelen nemen. Voorbeeld: investeringen in het behoud van het regenwoud in Zuid-Amerika, om een mondiaal gezond macrobiologisch evenwicht in stand te houden.

6.4.2. Uit één mond spreken en handelen

De Europese Unie is lid van de G20. Maar daarnaast hebben in dat wereldforum zowel Duitsland, Frankrijk, Italië (en het Verenigd Koninkrijk) een zitje. Zij verdedigen in de eerste plaats hun nationale belangen.

Door die ambigue situatie slaagt Europa er maar niet in zijn stempel te drukken op het debat. Bij de **mondiale vraagstukken** die het samenleven op onze planeet bedreigen, met voorop het milieuvraagstuk, moet Europa een **voortrekkersrol** op zich nemen. Hier dringt een structurele oplossing zich op. Het enige uitgangspunt is dat het algemeen belang, in de eerste plaats dat van Europa, prevaleert.

6.4.3. Hoeders zijn van onze broeders

Het lot van wie aan de andere kant van de wereld woont, is ook onze zorg.

Werkgeversorganisaties moeten begaan zijn met het lot van de patroons in de derde wereld, terwijl de vakbonden het horen op te nemen voor de belangen van de werknemers wereldwijd. Het Westen kan op veel meer terreinen dan vermoed, een positieve bijdrage leveren.

Voorstellen

1° Het invoeren van de Tobintaks of Robin Hood taks op alle speculatieve transacties die rechtstreeks de derde wereld ten goede komt. Een belasting van 0,01 procent zou jaarlijks veertig miljard dollar opbrengen. Het beheer gebeurt door de hervormde Verenigde Naties.

2° In tijden van crisis moet een veelvoud van die taks worden geheven om speculeren tegen te gaan. Daardoor vermindert de kans op monetaire crisissen, waarvan de armste landen altijd het grootste slachtoffer zijn.

3° Het kwijtschelden van de financiële schuld geeft de landen van de derde wereld de kans met een nieuwe lei te beginnen.

4° Corrupte regimes mogen de ontwikkeling van de 'fair trade' en de microkredieten niet in de weg staan omdat die de lokale bevolking ten goede komen.

6.4.4. Ontwikkelingsdoelstellingen verwezenlijken

We kunnen onze ogen niet sluiten voor de behoeften in de 79 armste landen. Zij wegen nauwelijks op de internationale politiek omdat zij economisch geen enkele rol spelen en alleen de wereldorde kunnen bedreigen door epidemieën en oorlogen.

De hefboom waren tot 2015 de **millenniumdoelstellingen** van de Verenigde Naties. Die wilden wereldwijd de armoede bannen aan de hand van acht concrete doelen. Daarbij werd de voortgang gemeten in vergelijking met 1990. Een aantal doelstellingen is gehaald: de extreme armoede is gehalveerd, bijna evenveel meisjes als jongens gaan naar

school en meer dan ooit hebben mensen toegang tot drinkbaar water. Inzake het basisonderwijs, de strijd tegen hiv/aids en het terugdringen van kinder- en moedersterfte is vooruitgang geboekt. Toch is die ongelijk verdeeld en hinken de regio's Sub-Sahara Afrika en West-Azië achterop. België realiseerde nooit de belofte om 0,7 procent van het BBP te besteden aan ontwikkelingshulp. Dat cijfer blijft dalen: naar 0,42 procent in 2015.

De **Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen**, vanaf 2016 de opvolger van de Millenniumdoelstellingen, bevatten 17 doelstellingen en 169 specifieke doelen. Kunnen die uitgroeien tot de motor van een krachtige en duurzame ontwikkeling? In brede geledingen daagt het besef dat ook **het Westen** er **baat** bij heeft om die **doelstellingen te verwezenlijken**.

Voorstellen

*1° Het **definiëren**, in verhouding tot zijn draagkracht, van de **verantwoordelijkheid die België opneemt**. En de strikte opvolging daarvan.*

*2° Het eindelijk verwezenlijken van de **belofte** – die ook in de wet is verankerd – om **0,7 procent van het BBP** te besteden aan **ontwikkelingshulp**. Naast de armoedebestrijding moet de aandacht vooral gaan naar projecten in het kader van duurzame ontwikkeling en het bestrijden van ongelijkheid.*

Baken 5: *ervaren* oudere bestuurders

Europa heeft een gigantisch reservoir van expertise en knowhow dat een belangrijke rol kan spelen bij de aanpak van de mondiale vraagstukken.

6.5.1. Expertisenetwerk *senioren*

West-Europa heeft een gigantische reservoir van voormalige bestuurders en jonggepensioneerde ambtenaren en ondernemers. Die knowhow wordt vandaag onderbenut is. De meerderheid is wegens de goede gezondheidszorg nog vitaal en kan en wil ook zijn knowhow ter beschikking stellen.

Er zijn evenwel twee kritische randvoorwaarden:

° *De vorming van een 'pool' van expertise op **Europees niveau**.*

° *De inschakeling van die experts onder de algemene **leiding en sturing** van de **Verenigde Naties**.*

SECTOR 6 – BESLUIT

De supranationale instellingen gaan in het licht van de globalisering een steeds belangrijker rol vervullen. Europa heeft daarbij een voortrekkersrol te vervullen.

Sector 7: *Religie*

Last but not least is er religies. Die sector vormt in elk opzicht een buitenbeentje. Vooreerst verschilt die fundamenteel van de zes voormelde sectoren. Het bestuur, Justitie, economie en financiën, het sociaal aspect, cultuur en wetenschappen en de supranationale dimensie verwijzen naar de bestaande werkelijkheid. Religie daarentegen verwijst naar een 'andere' werkelijkheid, voorbij de begrenzings van de wereld. In bijna alle samenlevingen van de voorbije paar duizend jaar vormen religies het sluitstuk.

Er zijn maar twee uitzonderingen die deze sleutelrol bevestigen. Dat is vooreerst het communisme, de enige areligieuze samenleving uit de geschiedenis. Het volstaat om naar de ontwrichte samenlevingen in de voormalige communistische landen te kijken, om vast te stellen tot welk een puinhoop een samenleving zonder religie leidt. Verder is er de ontkerstening van West-Europa. Er bestaat geen precedent van een samenleving die zich bewust afkeert van religie.

De mensen verachten de religie, zij haten haar en zijn bang dat zij misschien waar is. Om dat te verhelpen moet men eerst aantonen dat de religie niet strijdig is met het verstand en eerbied verdient. Men moet haar naar waarde schatten, vervolgens haar aantrekkelijk maken en bij de goede mensen het verlangen wekken dat zij waar zou zijn. (Blaise Pascal + 1662)

Hebben wij *religie* nodig?

WORTELS

De Romeinen noemden zich de meest religieuze mensen ter wereld. Maar sindsdien vormen religies – behalve in de twee voormelde gevallen – het sluitstuk van elke samenleving ter wereld.

ETYMOLOGIE

Het woord religio is afgeleid van het Latijnse werkwoord religere of nauwgezet in acht nemen van de rituelen (zie hoger, p. 12), maar ook naar religare of het opnieuw binden of goed binden. Dat slaat dan weer op de band (liga) tussen God en de mens.

RECENTE ONTWIKKELING

De ontkerkelijking van de voorbije halve eeuw gaat hand in hand met de daling van het aantal bedienaars van de eredienst. Nog schrijnender is het verlies aan kwaliteit. Tot een halve eeuw terug behoren religieuzen in alle segmenten van de samenleving tot de intellectuele elite. Wat vandaag van het christendom rest, is een krimpende pastorale bewogenheid. Want inhoudelijk durft amper iemand het maatschappelijke debat aan te gaan. De zeldzame toonaangevende intellectuelen, hebben ofwel de Kerk verlaten of zitten op een zijspoor. Doordat van de christelijke Kerken in het Avondland door hun desintegratie nog slechts een schim rest, komt er amper protest tegen de ontmanteling van de christelijke fundamenten van de samenleving in de ethische dossiers.

Parallel daarmee evolueert de West-Europese samenleving onder invloed van de migratie tot een heuse multireligieuze maatschappij.

BLIKVELD *BIJSTUREN*

Religies hoort opnieuw de rol te vervullen die ze in de eeuwen der eeuwen hebben vervuld. Want ook morgen vormen die het sluitstuk van de maatschappij – van elke maatschappij.

Krachtlijnen van een eigentijdse invulling

BAKEN 1: *primaat van het algemeen welzijn*

Geloof is geen private aangelegenheid, zoals de Franse *laïcité* ons wil doen geloven, maar wezenlijk deel uit van onze condition humaine.

Gelovigen, van welke denominatie ook, zijn als zinzoekers of pelgrims onderweg naar een meer volkomen bestaan. Vanuit een blind vertrouwen vinden zij bij God de rust en de geborgenheid in hun zoektocht naar het mysterie van het bestaan. Want alle religieuze tradities spreken over de eindbestemming van de mens. Bij de dood maakt de gelovige de overgang naar een ‘ander leven’ en vindt zijn ultieme voltooiing in het volkomen goede dat wordt vereenzelvigd met God. Door dat perspectief van verlossing geven religies een antwoord op de existentiële levensvragen. Vanuit hun sleutelrol bepalen zij de waarden en normen in de samenleving.

Het geloof is dan ook onder geen beding een private aangelegenheid, zoals de Franse *Laïcité* ons wil doen geloven, maar maakt wezenlijk deel uit van onze identiteit. Bijgevolg vormt religie dan ook een hoeksteen van ons algemeen welzijn.

SECTOR 7 – BAKEN 2: *voorkomen van machtsconcentratie*

Het christendom is van de vierde tot de 18de eeuw de staatsgodsdienst in West-Europa. Sindsdien taant zijn invloed. Bovendien wordt dat **monopolie** ondergraven door het multireligieuze karakter van onze samenleving.

Het christendom vormt onloochenbaar het fundament van de westerse beschaving. Maar dat monopolie wordt sinds de 18de eeuw ondergraven en uitgehold, en daarvan rest vandaag alleen nog een schim. Wel is onze samenleving de voorbije halve eeuw van onderuit fundamenteel veranderd. Die is multicultureel en bijgevolg multireligieus. Maar wegens de marginale rol die voor religies vandaag is weggelegd, is het vraagstuk van de machtsconcentraties niet aan de orde.

BAKEN 3: *administratie voert kerntaken uit*

Religie was, is zal ook nooit een kernopdracht van het bestuur. Zij kan alleen een regierol opnemen.

Als godsdienst en politiek samengaan, ontstaat een uiterst gevaarlijke vorm van oorlog. (Amos Oz)

SECTOR 7 – Baken 4: overheid *als regisseur*

Religie zal in de samenleving van morgen opnieuw een meer prominente rol opnemen. Het is de taak van de overheid om als regisseur die rol te faciliteren via een tweesporenbeleid. Naast het uitdovend karakter van de bestaande regeling, wordt voorzien in de uitbouw van Zingevingkaders

7.4.1. Huidige regeling *uitdovend*

De bezoldiging van de bedienaars van de eredienst en de niet-confessionele levensbeschouwing door de overheid is achterhaald en gebeurt ook nergens ter wereld. Die is er in de 19de eeuw gekomen als compensatie voor de nationalisering van alle kerkelijke goederen onder het Franse Bewind. Die historische schuld van Napoleon is na twee eeuwen afgelost.

Voorstellen

1° De huidige *bezoldiging* van de bedienaars van de eredienst en de niet-confessionele levensbeschouwing door de overheid wordt *uitdovend*.

2° In de nieuwe constellatie is *niet langer plaats voor de kerkfabrieken of moskeefabrieken bij het beheer van de kerkgebouwen*. Ook die aanpak is achterhaald.

3° Tijdens een *overgangperiode* vindt de overstap plaats van ‘het oude’ spoor, naar het ‘nieuwe spoor’ dat parallel daarmee wordt aangelegd.

<i>Elke godsdienst is even waar.</i> (Richard Barton)

7.4.2 Zingevingkaders *op nieuwe leest*

Het *Oasisplan* schoeit het zingevingsaanbod op een nieuwe, geobjectiveerde leest. Het leidmotief daarbij is een citaat uit de Brief aan de Galaten van de apostel Paulus: “Voor de vrijheid heeft Christus ons vrijgemaakt. Houd dus stand en laat u niet opnieuw het slavenjuk opleggen.” (Gal, 5, 1) Mensen zijn vrij bij de keuze uit het zingevingsaanbod.

Hoekstenen

1° Ieder *individu* bepaalt op welk *zingevingkader* hij een beroep doet.

2° De lokale *overheid* waarborgt een *pluriform aanbod*.

3° De *grondwettelijke verankering* van de nieuwe regelgeving maakt zingeving onafhankelijk van externe invloeden.

4° De *overheid* creëert als regisseur alleen een kader, maar *laat zich niet in* met de *interne organisatie* van de zingevingkaders.

Gunstig neveneffecten

1° De zingevingkaders worden *elkaars concurrenten in de positieve zin van het woord*. Zij appelleren de burgers met een goed mogelijk kwalitatief aanbod. Die *opwaartse druk* in de *kwaliteit* zal ertoe leiden dat kerken en tempels niet langer gesloten cenakels zijn voor een kleine groep ingewijden.

2° De kern van de hervorming is dat de *maatschappelijke meerwaarde* van dit *inhoudelijke rijke aanbod*.

3° *Pastores* laten zich niet langer in met materiële beslommeringen, maar met hun 'core business': de *pastoraal*.

7.4.3 *Zevenstappenplan* verankert de werking

Het op een nieuwe leest schoeien van het aanbod voor de zingeving vereist de invoering van een zevenstappenplan. Dit model is niet geïnspireerd op, maar wel een variante van de *Kirchensteuer* in Duitsland.

Een: *nieuwe werkwijze*

De nieuwe werkwijze houdt twee fundamentele veranderingen in vergelijking met de huidige kerkfinanciering:

Voorstellen

1° De *zingevingkaders* geven hun personeelsleden *arbeidsovereenkomsten van onbepaalde duur* en betalen hun loon met de toelagen die ze krijgen van de overheid.

2° De *eigenaars* van de cultusgebouwen (in de overgrote meerderheid de lokale overheid) staan in voor het *beheer*. Hun technische dienst volgt complexe dossiers zoals restauratiewerken op en het poetspersoneel staat in voor het periodiek onderhoud.

Twee: de burger kiest via *onderprijzing en 'feet voting'*

Iedere inwoner bepaalt elk jaar op welk zingevingkader hij een beroep doet. Wie geen kwaliteit levert, dreigt zijn gebruikers en de bijbehorende financiering te verliezen.

Voorstellen

1° De *onderprijzing* maakt het aanbod van de zingevingkaders *toegankelijk voor iedereen*. De gebruiker betaalt slechts een deel van de kosten en de overheid past de rest bij.

2° *Iedereen kiest autonoom* volgens het principe van de 'feet voting' of de voetstem op welk zingevingkader hij een beroep doet.

3° Met een '*voucher*'-systeem volgt de *financiering* van de overheid *automatisch*.

Drie: *levenslang aanbod van een basispakket*

Het zingevingsaanbod vangt aan op de leeftijd van zes jaar en neemt een einde bij het overlijden. Tot de leeftijd van achttien jaar beslissen de ouders over de besteding. De gebruiker betaalt tien procent.

LEEFTIJD	WAARDE VOUCHER	BIJDRAGE GEBRUIKER
6-12 jaar	€ 50	€ 5
13-18 jaar	€ 100	€ 10
19-65 jaar	€ 200	€ 20

De getallen zijn exemplarisch. De Ethische Commissie Zingevingkaders legt die vast.

Voorstellen

1° Het aanbod is *verplicht*.

2° Via de *belastingaangifte* bepalen de inwoners ieder jaar op welk erkend

zingevingkader zij een beroep doen.

3° Het *ministerie van Financiën* maakt het bedrag van de voucher (min de gebruikersbijdrage) over aan de erkende zingevingkaders die instaan voor de bezoldiging van hun personeel en de financiering van hun werking.

4° Het *gemeentebestuur* int de bijdrage van de gebruikers en onderhoudt met dat geld de cultusgebouwen.

Vier: *bijkomende ondersteuning* van kwetsbare groepen

Naast het basispakket hebben bepaalde doelgroepen nood aan een bijkomende ondersteuning: gevangenen en patiënten in rust- en verzorgingstehuizen, ziekenhuizen en psychiatrische instellingen.

Voorstellen

De Ethische Commissie Zingevingkaders bepaalt:

1° De *doelgroepen* die voor die bijkomende steun in *aanmerking* komen.

2° De *omvang van de voucher* per sector.

3° De *bijdrage van de gebruiker* – bij voorkeur een lager tarief.

Vijf: *erkenning* door de Ethische Commissie Zingevingkaders

De nieuw op te richten Ethische Commissie Zingevingkaders stelt een lijst op van organisaties die in *aanmerking* komen voor *erkenning* en *subsidiëring*.

Voorstellen

1° *Elke organisatie* moet voor het bekomen van een *erkenning* – eerst tijdelijk, later van onbepaalde duur – *voldoen aan minimale erkenningsvoorwaarden*.

° De werking moet zich **EXCLUSIEF** richten op de zingeving: alleen religies en niet-confessionele levensbeschouwingen komen in *aanmerking*.

° Het verzorgen van een consistent aanbod.

° Het aantonen van een maatschappelijk draagvlak en een minimum aantal leden tellen.

° Een positieve maatschappijvisie uitdragen.

Komen NIET in aanmerking

° Verenigingen die actief zijn in de vorming, sport en de vrije tijd,

° Sekten en maatschappelijk gevaarlijke organisaties.

2° De Ethische Commissie Zingevingkaders waakt over het *aanbieden van een pluriform aanbod*.

De vrije markt zal ertoe leiden dat zingevers elkaar stimuleren en hun aanbod beter verzorgen. Een herhaling van de verzuiling is uitgesloten wegens het omdraaien van de rollen: de gebruikers bepalen het succes, niet de organisaties. Wie in onvrede leeft met een zingeveer kan overstappen naar een andere aanbieder. Wel moet te allen tijde worden gewaakt over de aanwezigheid van een keuzeaanbod.

3° Het *parlement* geeft de lijst van de erkende zingevingkaders een *democratische*

legitimering.

Zes: lokale uitvoering via *convenanten*

Wegens het belang van zingeving voor het goed functioneren van de samenleving voorkomen gremels dat de zingevingkaders elkaar rechtstreeks beconcurreren. Dat kan door het opmaken van twee convenanten in iedere gemeente:

Voorstellen

*1° Een **convenant tussen het gemeentebestuur en de lokale afdelingen van de erkende zingevingkaders** in verband met de modaliteiten over het gebruik van de cultusgebouwen. Er wordt zesmaandelijks een lijst opgemaakt: welke erkende zingeveer gebruikt welke cultusgebouwen voor het vaste aanbod – bijvoorbeeld de wekelijkse liturgische diensten. Daarnaast wordt een optie genomen op een aantal vaste dagen een uren voor eenmalige diensten zoals bijvoorbeeld bij een overlijden of een doopsel. Wel bevinden we ons op glad ijs omdat door de impact van de politiek de scheiding tussen kerk en staat – een hoeksteen van onze samenleving – in het gedrang dreigt te komen.*

Wanneer lokaal geen consensus tot stand komt, hakt de Ethische Commissie Zingevingkaders de knoop door.

*2° Een **convenant tussen de zingevingkaders**. Een afsprakennota of deontologische code moet waarborgen dat tussen de lokale afdelingen van de erkende zingevingkaders alleen een concurrentie in de positieve betekenis van het woord speelt. Ook hier doet de Ethische Commissie Zingevingkaders een uitspraak bij geschillen.*

Zeven: *overgangperiode* van tien jaar

De naadloze overgang van de oude naar de nieuwe regelgeving vergt een overgangperiode van maximaal tien jaar.

Voorstellen

*1° De **lokale overheid treedt op als regisseur** bij het uitwerken van een consensus. Wegens de investering van meer middelen door de overheid hebben de actoren er zelf alle belang bij de nieuwe regeling zo vlug mogelijk ingang te doen vinden.*

*2° Wanneer na tien jaar nog altijd **geen consensus** is bereikt, legt de **Ethische Commissie Zingevingkaders een regeling** op.*

SECTOR 7 – *BESLUIT*

Ons voorstel van de oprichting van geobjectiveerde Zingevingkaders die door de overheid worden betaald via ‘onder-subsidiëring’ geeft een boost aan de rol die religie in de samenleving speelt. Die investering van de overheid in zingevingkaders is geen verloren geld, maar draagt een onvermoed groot maatschappelijk surplus in zich. Het grote voordeel is het **verhogen** van het **sociale kapitaal** van de samenleving. Daarnaast zijn er de positieve maatschappelijke neveneffecten, waaronder **minder uitgaven in de gezondheidszorg**.

Onzichtbare rode draad: *ethische code krikt maatschappelijk vertrouwen op*

Van onderuit groeit – tegen het primaat van de economie in – een groeiend ethisch besef. Dat proces moet enerzijds met zachte hand worden ingeprent, maar anderzijds met harde hand worden doorgedrukt via een ethische code.

Boven de onmisbare moraal, zoals die is neergelegd in de wetgeving, bestaat er nog een hogere moraal, die leert persoonlijk belang op te offeren aan het algemeen belang. Met de eerste kan een maatschappij voortbestaan, maar alleen met de laatste kan zij groot te worden. (Gustave le Bon)

Groeiend ethisch besef *van onderuit*

We bevinden ons in een ethisch vacuüm nu almaar minder mensen hun handelen richten op de normen en waarden van de religies. Omdat de mens van nature nood heeft aan een ethische reflectie over zijn handelen, borrelde de voorbije jaren van onderuit nieuwe concepten op. Het begrip ‘duurzaam ondernemen’ kreeg de voorbije decennia vorm onder verschillende gedaanten. In Vlaanderen is de term *Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen* (MVO) ingeburgerd. (zie hoger blz. 38) En nieuwe concepten zoals *Triple bottom line* en *Corporate Social Responsibility* zijn in ontwikkeling. Onder invloed van de globalisering kunnen grote ondernemingen wegens het prestige-verlies niet langer ongestraft sociale of ethische normen overtreden. De noodzaak van ethisch handelen dringt door in brede milieus. Mondjesmaat groeit een ethisch panta rhei.

Tweesporenbeleid van de overheid

Die ethische code maakt wezenlijk deel uit van het beleid. De overheid vervult een voorbeeldfunctie bij het doen ingang vinden van die principes in brede lagen van de bevolking. De toepassing vereist een **tweesporenbeleid**.

1° Met *zachte hand* ethische principes inprenten

Een evenwicht in het onderwijs, vorming en opleiding tussen de vakopleiding en de algemeen vormende vakken zoals geschiedenis, filosofie, ethiek, deontologie en duurzaam ondernemen. Dat verruimt het blikveld van de jongeren, brengt hen maatschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel bij en doet het belang van het rentmeesterschap inzien.

2° Met *harde hand* ethische code doordrukken.

Voorstellen

1° Een *parlementair debat over normen en waarden*.

2° Groeien naar een consensus over een *ethische code*. Omdat de samenleving evolueert, moet ook die code regelmatig worden *geactualiseerd*.

3° De invoering van een *verplichte burgerdienst* voor alle jongeren, te doen tussen de leeftijd van 18 en 25 jaar. Dat voorstel scherpt de burgerzin bij jongeren aan, countert het individualisme en de politieke desinteresse, draagt bij aan een grotere maatschappelijke cohesie en biedt een antwoord op de samenlevingsproblemen.

De overheid geeft een financiële vergoeding en zorgt voor een sociaal statuut. De gepresteerde uren tellen mee in het kader van het Loopbaanplan (zie hoger blz. 26-39) Alle sectoren van maatschappelijk nut komen in aanmerking.

*4° Wettelijke bepalingen **zonder achterpoortjes** en ondubbelzinnige sancties.*

*5° Een **viersporenbeleid** moet de witwaspraktijken, de fiscale en de sociale **fraude** en het zwartwerk tegengaan.*

*Een: het **wegnemen van de redenen** waarom men zwartwerk doet.*

*Twee: de **vraag** naar zwartwerk **aanpakken door meer controle**.*

*Drie: **afschaffen van de verjaringstermijn**.*

*Vier: een **nultolerantie** en het uitspreken van effectieve gevangenisstraffen.*

*6° Met alleen wettelijke bepalingen redden we het niet. Om een klimaat van maatschappelijk vertrouwen te ondersteunen, is het naast het bestraffen van uitwassen noodzakelijk hard **op te treden tegen eenieder die het vertrouwen misbruikt**.*

*5° De invoering van **deontologische codes** voor politieke mandatarissen en ambtenaren.*

*6° Regulering van de banksector met vastgelegde **maxima voor de jaarlijkse kredietgroei** – in verhouding tot de reële groei van de economie – en het invoeren van duurzame criteria waaraan financiële producten moeten beantwoorden.*

*7° **Strikte gedragsregels voor lobby- en belangengroepen**. De vrijwillige registratie van hun werking ruimt plaats voor een verplicht register met informatie over hun klanten en werkingsmiddelen. Alleen volledige transparantie kan misbruiken voorkomen.*

ETHISCHE CODE – BESLUIT

Het groeiend vertrouwen als gevolg van de invoering van een ethische code levert een drievoudige maatschappelijke winst op: een beter werkende overheid, minder ‘transactiekosten’ en meer gelukkige inwoners.

2.5. Praktische uitvoering: *samenleving op een nieuwe leest*

In 1940 vormt Winston Churchill de Britse economie in een mum van tijd om tot een oorlogseconomie. Vandaag staan voor een even grote uitdaging om het primaat van de economie om te buigen naar een Duurzame Economie die het algemeen belang voorop plaatst. De toepassing van het *Oasisplan* houdt – in de geest van Montesquieu – een herstel in van de driemachtenleer alsook de invoering van een democratische besluitvorming naar Zwitsers model. De belangrijkste uitdaging is het sleutelen aan een mentaliteitswijziging en ten slotte werken we een concreet stappenplan uit.

Wie niet nadenkt over de toekomst, zal er nooit een hebben. (John Galsworthy)

2.5.1. Herstel van de driemachtenleer

Het *Oasisplan* herstelt een van de belangrijkste verworvenheden van de Franse Revolutie in ere: de driemachtenleer of de ‘trias politica’. Dat is de scheiding tussen de uitvoerende, de wetgevende en de rechterlijke macht. Voor een juist begrip daarvan gaan we terug naar de ontwerper van dat ideeëngoed, de Franse filosoof Montesquieu.

De Franse filosoof Charles Montesquieu legt omstreeks het midden van de 18de eeuw de basis voor de ‘trias politica’ of de driemachtenleer. In zijn boek *De l’esprit des lois – Over de geest van de wetten* uit 1748 stelt hij de scheiding der machten voor. De drie machten – de politieke (de wetgevende en de uitvoerende) en de rechterlijke macht – moeten elkaar controleren en ook in evenwicht houden. Montesquieu is een groot voorstander van de scheiding tussen de wetgevende, de uitvoerende en de rechterlijke macht voor het verzekeren van de gemoedsrust van de burger. Hij noemt dat *la tranquillité*. Die gedachte heeft nog niets aan belang ingeboet. Het is ook in onze samenleving van groot belang dat iedereen met een gerust gemoed kan gaan slapen. De scheiding der machten streeft volgens Montesquieu niet alleen naar evenwicht, maar stoelt ook op samenwerking tussen de drie geledingen. Daarbij levert elke pijler, binnen zijn opdracht, een bijdrage in functie van het algemeen belang.

Zo is het de taak van de rechterlijke macht om de dynamiek van de politiek te temperen en in evenwicht te houden. Montesquieu spreekt over *l’esprit des lois* of *de geest van de wetten*. Van de rechter wordt immers niet zozeer verwacht de rechtsregels als een automatische piloot blindelings toe te passen, maar vooral matigend op te treden. Maar die taak wordt almaar meer bemoeilijkt door de inflatie van nieuwe wetten.

Het Oasisplan pleit voor het onverkort herstel van de driemachtenleer. Dat houdt het aan banden leggen van de almacht van de uitvoerende macht in, naast de opwaardering van de wetgevende macht en de rechterlijke macht.

Het basiskenmerk van de goede wetgeving, zo oordeelt ook Montesquieu, is altijd een algemeen beginsel. De wetgever moet algemene ideeën lanceren, terwijl de rechter rechtvaardigheid spreekt in concrete gevallen. Montesquieu benadrukt het belang van de *prudence* of de natuurlijke voorzichtigheid bij de uitoefening van de macht. In een goed begrepen scheiding der machten kan dan ook geen loopgravenoorlog plaatsvinden.

Het basisidee van Montesquieu heeft 270 jaar na datum nog niets aan belang ingeboet. De drie geledingen moeten elk vanuit hun bevoegdheden een positieve ingesteldheid samenwerken om zo goed mogelijk het algemeen te dienen. Dat is de enige waarborg voor een duurzame maatschappelijke *tranquilité* gemoedsrust.

2.5.2. Besluitvorming *naar Zwitsers model*

Uit de toepassing van het *Oasisplan* vloeit als vanzelf een democratische besluitvorming voort naar het Zwitserse model dat eveneens in de eeuwen der eeuwen zijn deugdelijkheid heeft bewezen.

Het lichtende voorbeeld bij het op een nieuwe leest schoeien van de democratische besluitvorming is de bondsstaat Zwitserland. Wij weerhouden vier elementen die een grote meerwaarde inhouden voor onze toekomstige aanpak. Alleen de meest waardevolle elementen worden overgenomen. Dat geldt bijvoorbeeld niet voor het bankgeheim en de zeer trage besluitvorming.

Een: Consensusmodel

De regering wordt samengesteld volgens de *Toverformule*. De zevenkoppige federale regering in Zwitserland zitten de vier grootste partijen. De halen bij de verkiezingen in 2016 168 van de 200 zetels – twee minder dan in 2011. De regering beslist op basis van een brede maatschappelijke consensus en alle ministers voeren de genomen beslissingen loyaal uit.

Die aanpak vormt de antipode in van conflictmodel waarop het Rijnlandmodel is gestoeld.

Twee: Zwaartepunt bij gemeenten

In Zwitserland beheren de gemeenten veertig procent van het budget en zijn bevoegd voor alle materies, behalve deze die het lokale niveau overstijgen zoals de aanleg van wegen en het onderwijs. Deze behoren tot de bevoegdheid van de 26 kantons. De bondstaat oefent alleen de restbevoegdheden uit.

Die aanpak vormt de antipode in van de centralistische aanpak in het Rijnlandmodel.

Drie: Federale kieskring.

Zwitserland heeft één federale kieskring.

Die aanpak vormt de antipode in van de Belgische staatsstructuur.

Vier: Roterend presidentschap voor één jaar.

De president wordt door het parlement ieder jaar opnieuw verkozen voor één jaar uit de leden van de regering. Die treedt op als voorzitter van de regering volgens het principe van ‘*primes inter pares*’ en voert de representatieve functies uit. In dat rotatiesysteem kan niemand zich aan dat ambt vastklampen.

Die aanpak is *niet compatibel* met de *monarchie* – een staatsvorm die zijn hoogdagen beleefde voor de Franse Revolutie.

2.5.3. Grootste uitdaging: *mentaliteit veranderen*

De rode draad in onze blauwdruk van een nieuw samenlevingsmodel, die ook terug is te vinden in alle voorstellen die worden gelanceerd, is het wijzigen van de mentaliteit. Dat is *de echte verandering die noodzakelijk is*. In principe is het wijzigen van een mentaliteit een *werk van lange adem*.

De *twalf basishoudingen* die wij naar voren schuiven, en die nauw in elkaar zitten verstrengeld, kunnen vlugger dan sommigen vermoeden, een wijziging van de mentaliteit bewerkstelligen.

Een: ernst en inzet

Het beheer van zowel het macroniveau, de Verenigde Naties, als het microniveau of de gezinnen stoelt op ernst en inzet.

Als een man zich volledig inzet voor een ideaal, wordt hij onoverwinnelijk.
(Mahatma Gandhi)

Twee: controle

Goed bestuur vereist van hoog tot laag een democratische controle.

Het essentiële van democratie is voor mij, dat het een antwoord is op een vraag die destijds al door een van de oude Romeinen is gesteld en luidt: Wie zal de bewakers bewaken? (Marcus Bakker)

Drie: verantwoordelijkheid nemen

Paradoxaal genoeg gaat de globalisering niet gepaard met meer eenheid, maar trekken velen zich terug achter de muren van het eigen gelijk. We kunnen niet aanvaarden dat mensen zich uit de samenleving terugtrekken. In een solidaire maatschappij is *iedereen* mee *verantwoordelijk voor de samenleving* in het algemeen en voor de medemens in het bijzonder. De overheid is geen melkkoe waarvan zoveel mogelijk moet worden geprofiteerd. Ieder hoort het deel te krijgen dat hem toekomt, maar het is ook de verantwoordelijkheid van eenieder dat de samenleving goed blijft functioneren. ‘Wij zijn de samenleving’.

De prijs van grootheid is verantwoordelijkheid. (Winston Churchill)

Vier: trouw

Loyaliteit of trouw gaat over morele verbondenheid, vasthoudendheid of de trouw aan aangegane verbintenissen. Op het microniveau zijn dat het gezin en het werk, op het macroniveau de natie. ‘Ask not what your country can do for you, ask what you can do for your country’, zei de voormalige Amerikaanse president, John F. Kennedy. Als onverbreekbare band overstijgt loyaliteit alle fysieke, geografische of psychologische begrenzingsen.

Wees trouw in kleine dingen omdat daar je kracht ligt. (Moeder Teresa)

Vijf: respect

Respect is een basisvoorwaarde voor het goed functioneren van de samenleving. Dat straalt vooreerst af op de groep waartoe je behoort. Bedrijfsleiders die zich bezondigen aan een graaicultuur, plaatsen alle patroons in een slecht daglicht. Daarnaast is er het respecteren van 'law and order' voor wie over de schreef gaat. Zware criminaliteit moet hard worden aangepakt. Ten slotte is ook tussen de geledingen van de samenleving wederzijds respect cruciaal. Zo verdienen schooldirecteurs en hoofdverpleegkundigen die voor een kleine loonsopslag een verantwoordelijke functie op zich nemen meer respect.

Respect voor de rechten van anderen betekent vrede. (Benito Juárez)

Zes: open, gastvrije en verdraagzame samenleving

Die stimuleer je door van op de lagere schoolbanken grotere aandacht te schenken aan de rijkdom van andere culturen en godsdiensten. Op latere leeftijd openen internationale uitwisselingen en het leren van wereldtalen zoals Engels en Spaans nieuwe horizons. Die leggen het fundament voor een meer verdraagzame en vreedevolle wereld.

Wij hebben altijd vastgehouden aan de hoop, het geloof, de overtuiging dat er een beter leven is, een betere wereld, voorbij de horizon. (Franklin D. Roosevelt)

Zeven: initiatief nemen

In de plaats van beredeneerd af te wachten, is het van groot belang om vanaf jonge leeftijd een sfeer te creëren die jongeren ertoe aanzet om uit eigen beweging acties te ondernemen. Wie initiatief durft te nemen, signaleert problemen, benut onontgonnen kansen, doet concrete voorstellen en reikt oplossingen aan voor kleine en grote maatschappelijke vraagstukken.

De eerste kwaliteit die nodig is, is durf. (Winston Churchill)

Acht: transparantie en informatieplicht

Wellicht de grootste schaduwzijde van de inmenging van de achter de schermen opererende belangengroepen en lobbygroepen is het totaal gebrek aan transparantie. Een behoorlijk werkend bestuur heeft niets te verbergen en de moderne communicatiemiddelen bevatten een ongekend potentieel voor het delen van informatie. Om die af te dwingen moet er een **informatieplicht** komen.

De manier waarop we communiceren met anderen en met onszelf, bepalen uiteindelijk de kwaliteit van ons leven. (Tony Robbins)

Negen: niet de goedkoopste prijs, maar kwaliteit

We moeten afstappen van het idee-fixe alles te kopen tegen de laagste prijs. De hamvraag luidt: Hoe kunnen we de kwaliteit van ons leven verbeteren? Essentieel is dat de kwaliteit van een product in verhouding staat tot de prijs.

Kwaliteit betekent dat we het goed doen als niemand kijkt. (Henry Ford)

Tien: eerlijke handel

Ook eerlijke handel stoelt op een eerlijke prijsvorming. Wanneer de landbouwers geen eerlijke prijs krijgen, wordt op termijn de primaire sector ontwricht en dreigt die in handen te komen van grote commerciële concerns die op termijn de voedselprijzen fors zullen optrekken. Ook de landbouwers in de derde wereld moeten een eerlijke prijs voor hun producten krijgen.

Alles heeft zijn prijs, en een van de grootste deugden is het zuivere verlangen die te betalen. (John Ruskin)

Elf: bewust sober leven

Na zeven vette jaren komen altijd zeven magere jaren. Want van vandaag op morgen kan het tij keren: door een ongeval, ziekte of het losbarsten van een crisis. Sober leven gaat hand in hand met aanleggen van reserves.

Wennen aan een eenvoudig en sober voedingspatroon draagt bij tot de gezondheid. Het zorgt ervoor dat een mens opgewassen is tegen de ontberingen waarmee het leven ons onvermijdelijk confronteert en het maakt dat wij stevig in onze schoenen staan wanneer wij na tijden van gebrek op overvloed stuiten. (Epicurus)

Twaalf: verander de wereld, begin bij uzelf.

Wij, Westerlingen, hebben de onhebbelijke gewoonte alle maatschappelijke pijnpunten door te schuiven naar de overheid. De schuld voor alles wat verkeerd loopt, ligt niet bij het individu, maar bij de staat – van wie wij verwachten, zelfs eisen, dat hij voor alle knelpunten oplossingen aanreikt. Toch ligt de ultieme verantwoordelijkheid voor wat in onze samenleving loopt en verkeerd loopt, niet bij een ander, maar bij onszelf. Wie de wereld wil veranderen, moet bij zichzelf beginnen.

De grootheid van de mens ligt niet in zijn mogelijkheid de wereld te herscheppen, als wel in het herscheppen van onszelf. (Mahatma Gandhi)

2.5.4. Stappenplan

De uitvoering van het Oasisplan vereist een ankerpersoon, omringd met bondgenoten van boven de partijgrenzen. De consensus over het **Oasisplan 2.0**. mondt uit in het uittekenen van de plannen en de

fasegewijze implementatie. Ten slotte bewaken bijsturingsmechanismen de uitvoering.

We weten dat de aankomende strijd lang zal zijn, maar onthoud altijd dat het niet uitmaakt welke obstakels in onze weg staan, niets kan in de weg staan van de macht van miljoenen stemmen die roepen om verandering. (Barrack Obama)

STAP 1 – Ankerpersoon zet schouders onder project

De eerste en de belangrijkste stap is het vinden van een competente ankerpersoon uit de actieve politiek of een voormalige politicus die in dit plan gelooft en zich engageert om daar zijn schouders onder te zetten. Essentieel is dat hij over de partijgrenzen voldoende aanzien geniet om die leidersrol ook op te nemen. De weerstand die een dergelijke ingrijpende verandering onvermijdelijk zal oproepen – niet in het minst van de belangen- en lobbygroepen die diep in het politieke weefsel zitten verankerd – vereist een niet aflatend geloof en enthousiasme in het plan.

Een politicus denkt aan de volgende verkiezing, een staatsman aan de toekomst. (James Freeman Clarke)

STAP 2 – Stuurgroep over de partijgrenzen

In België is het nagenoeg uitgesloten dat één persoon, zoals Emmanuel Macron, er in kan slagen om ons samenlevingsmodel op losse schroeven te zetten. Want in tegenstelling tot Frankrijk zijn belangengroepen in ons land veel dieper zitten verankerd.

De ankerpersoon staat voor de uitdaging om rond zich een aantal bondgenoten te verzamelen die op hun beurt overtuigd zijn van de structurele verandering die het **Oasisplan** voorstaat. Dat gebeurt, wegens het primaat van het algemeen belang, over de partijgrenzen heen. Het is daarbij aangewezen om geëngageerde mensen te betrekken van **alle grote strekkingen** en stromingen – met uitzondering van de extremistische partijen. Zij vormen een **Stuurgroep** die de werking leidt en permanent opvolgt. Daarbij wordt in toepassing van het consensusmodel (zie 2.5.2) getimmerd aan een brede maatschappelijke consensus die door alle leden kan worden onderschreven.

Het is belangrijk om zijdelings experts in diverse deelaspecten te consulteren om zo gaandeweg een groeiend draagvlak rond het Oasisplan te creëren met een steeds diepere maatschappelijke verankering.

Voorbeelden

Potentiële kandidaten zijn Herman Van Rompuy, Frank Vandenbroucke en David Van Reybrouck. Het gaat over personen met een groot moreel gezag, met een onbetwiste competentie, die politiek fin de carrière zijn, maar wiens gerijpte visie, inzichten en knowhow een belangrijke meerwaarde kunnen betekenen voor de verwezenlijking van dit

nieuw samenlevingsmodel.

In een tijd van nationale crisis, moeten mensen van goede wil in staat zijn om zich te verenigen, ongeacht de partij of de politiek. (John F. Kennedy)

STAP 3 – Consensus over Oasisplan 2.0

Deze tekst weerspiegelt de gerijpte visie van één man. Na meer dan tien jaar denkwerk is (een poging tot) een samenhangende visie ontwikkeld die een structurele oplossing aanreikt over hoe het in onze samenleving verder moet.

Maar dit is geen ‘nieuw evangelie’. En overigens werd het warme water niet uitgevonden omdat in essentie wordt teruggerepen naar het bestuursmodel ten tijde van de Romeinse Republiek dat een half millennium stand heeft gehouden. Gestoeld op dat historisch besef wordt die visie consequent doorgetrokken naar vandaag.

De tekst die hier voorligt, is niet af en zal ook nooit af zijn. Het betreft de ruwbouw van een nieuwe constructie die verder moet worden afgewerkt. De tekst behoeft op tal van punten verdere nuanceringen en verfijningen en bevat nog een aantal leemten. Dat alles is niet erg omdat het fundament is gegoten en de constructie stevig overeind staat. Want daaraan zal niet meer worden getornd.

Overigens is die werkwijze kenmerkend voor elk filosofisch model. Bij elke nieuwe uitgave van zijn standaardwerk *Een kwestie van hebben of zijn* herwerkte filosoof Erich Fromm zijn tekst.

De verdienste van het *Oasisplan 1.0* is dat er een globale visie op tafel ligt. Dit is een basis of de platformtekst op basis waarvan een bespreking ten gronde kan worden gevoerd. Want waar het wezenlijk over gaat, is dat gaandeweg een consensus groeit rond een *Oasisplan 2.0* die alle leden van de Stuurgroep onderschrijven.

STAP 4 – Uittekenen van de plannen

Bij het uittekenen in detail van de plannen komen volgende aspecten aan bod:

- Het oplijsten van de kerntaken voor de zeven sectoren van de samenleving.
- Het uittekenen van een bijbehorende personeelsformatie
- Het invullen van wat de regierol van de overheid inhoudt
- De becijfering van deze aanpak in functie van de budgettaire opvolging

Twee aspecten zijn daarbij van wezenlijk belang

1° Weging van sectoren.

Essentieel bij het stand brengen van een meer evenwichtige samenleving is dat voor elke sector een deel van de koek wordt voorbehouden. De preciese omvang is een politieke keuze. De besteding van de gelden gebeurt in toepassing van het budget dat nodig is voor de uitvoering van de kerntaken en het opnemen van de regierol.

2° Aan banden leggen belangen- en lobbygroepen

De impact van de belangen- en lobbygroepen wordt bij de uitvoering van het *Oasisplan* structureel aan banden gelegd.

1° De **geobjectiverde werking** van de ambtenarij wordt aangestuurd door **technocraten**, voor wie het algemeen belang op de eerste plaats komt. Die aanpak biedt de beste garanties voor een degelijk bestuur omdat technocraten vanuit een geobjectiverde achtergrond redeneren en eenzelfde taal spreken. Geen enkele technocraat is neutraal, maar de externe invloeden kunnen sterk worden ingeperkt door een opleiding aan het Hoger Instituut voor de administratie en de aanwerving op basis van vergelijkende examens.

2° Het **afschaffen** van de **ministeriële kabinetten**. Een minister hoort, zoals dat in elk land van West-Europa het geval is, te beschikken over een secretaris en enkele inhoudelijke medewerkers, maar geen ‘leger’ van medewerkers die vaak gelinkt zijn aan de belangen- en lobbygroepen (zie het kabinet van Marie-Christine Marghem, blz. 12) en dubbel werk doen met de administratie.

3° Het **beperken van de mandaten** van zowel de politici als de topfuncties van de administraties **in de tijd**. Daardoor zijn personen minder beïnvloedbaar.

4° Door het in ere herstellen van de *trias politicas* wordt de **machtsuitoefening** rechtmatig **verspreid** over de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht – wat een bredere spreiding van de macht garandeert (tegenover de almacht van de uitvoerende macht vandaag).

5° Door de toekenning van vaste percentages krijgt **elke sector een vast aandeel**. Daardoor krijgt wie het hardste roept, niet langer het meest. Wel moet worden gewaakt over een **correcte en verantwoorde besteding** van de gelden. Een herhaling van de actuele **perverse systemen** waarbij al het geld toch maar uitgegeven of wordt overdragen naar een volgend jaar, moeten **structureel** worden **voorkomen**. Een eerlijk voorstel is om de mogelijke **overschotten** rechtstreeks te besteden aan het **afbouwen van de staatsschuld**.

6° De ontwikkeling van een **visie op de middellange en de lange termijn** beperkt ook de manoeuvreerruimte van de lobbygroepen.

7° De **meer transparante wetgeving** die er komt door de opwaardering van het Parlement sluit de **achterpoortjes**.

3° Nieuwe rol voor belangen- en lobbygroepen

Is de rol van de belangen- en lobbygroepen daardoor uitgeteld? Zeker niet. Die zitten, zoals reeds gezegd, diep verankerd in onze structuren. Maar wel hun impact tot normale proporties worden herleid. Naïviteit is uit den boze. Belangen- en lobbygroepen zijn octopussen met vele tentakels die altijd invloedrijk zullen blijven.

Hun primaire taak blijft dan ook onveranderd: het informeren en het adviseren van de overheid. Daarbovenop blijven zij onverminderd hun initiële kerntaak vervullen.

1° Vakbonden

Voor de vakbonden is dat de verdediging van de belangen van hun leden. In toepassing daarvan horen de vakbonden niet langer jobs en sectoren zonder toekomst te verdedigen, maar nieuwe activiteiten te stimuleren. Wellicht hun grootste uitdaging is het vervangen van het huidige kortetermijndenken – de schreeuw naar meer koopkracht die hun leden vragen – door een langetermijnvisie die wereldwijd rechtvaardige arbeidsvoorwaarden tot stand brengt. De zorg voor de werknemers in de derde wereld is ook hun morele plicht.

2° **Werkgevers**

Bij de werkgevers ligt het zwaartepunt de individuele ondernemingen en niet langer bij de werkgeversorganisaties. Voor deze laatsten ligt eveneens een uitdaging weggelegd in de derde wereld om door de overdracht van knowhow ook daar het ondernemerschap te ondersteunen.

3° Het **overleg tussen vakbonden en werkgeversorganisaties** handelt alleen over de loon- en arbeidsvoorwaarden, met grote aandacht voor de opleiding, de vorming en innovatie.

4° Voor het traditionele **middenveld** blijft een rol weggelegd omdat zij wegens hun laagdrempelige aanpak dicht bij de mensen staan. Toch **beperkt hun inbreng** zich tot hun **maatschappelijke meerwaarde**.

Voorbeelden

*1° De **ziekenfondsen** spelen een rol bij de gezondheidpreventie, maar horen niet thuis bij het beheer van de parastratalen van de sociale zekerheid omdat zij niet als rechter en partij kunnen optreden.*

*2° Door het benutten van de mogelijkheden van de Sociale Kruispuntbank staan de **ziekenfondsen**, de **patronale kassen** en de **vakbonden** staan niet langer in voor de betalingen van respectievelijk de ziektebriefjes, het kindergeld en de werkloosheidsuitkeringen.*

STAP 5 – Implementatie van Oasisplan 2.0.

De uitvoering van het **Oasisplan 2.0.** gebeurt **gefaseerd** en in toepassing van een **tijdslijn**. Zo worden eerst de structuurhervormingen toegepast, gevolgd door de praktische toepassingen. Zo is in de eerste fase het herstel van de ‘trias politicas’ evident. Een permanente zorg is de **budgettering** en de **stringente opvolging** daarvan.

STAP 6 – Periodieke bijsturing

Periodiek, om de tien jaar, vindt een ‘herweging’ plaats van de verschillende sectoren binnen het totaalbudget. Een samenleving verandert gestaag en zo ook de noden en behoeften die aan de basis leven. Op die manier volgt het beleid op een soepele manier de maatschappelijke ontwikkelingen.

Daarnaast zorgen ook twee bijkomende instrumenten tussentijds voor een bijsturing:

1° Een Zero Budget Control om de 4 of 5 jaar – het vanaf nul herbekijken van elke post op de begroting.

2° Het tijdelijk karakter van de wetgeving.

Droom van een *meer evenwichtige samenleving* blijven koesteren

De ware kracht van ons land is niet afkomstig van de macht van onze wapens of de omvang van onze welvaart, maar van de voortdurende kracht van onze idealen: democratie, vrijheid, kansen en onverzettelijke hoop. (Barrack Obama)

De uitvoering van het *Oasisplan* draagt een groot potentieel in zich omdat de voorgestelde structurele ingrepen mee een ommekeer bewerkstelligen. Die reeks van 33 wezenlijke stappen zorgt voor een **structurele ommezwaai in het beleid**.

IN DE POLITIEK:

1° Van een *conflictmodel* ...

naar een *consensusmodel* gestoeld op *loyaliteit* bij de uitvoering van de genomen beslissingen;

2° Grote *machtsconcentraties* voorkomen...

door het *beperken van mandaten in de tijd*;

3° Het *zwaartepunt* bij de *uitvoerende macht* ...

verschuift door het *herstel van de 'trias politica'* naar zowel de *uitvoerende macht*, als *Justitie* en het *parlement – elk met hun eigen bevoegdheden*;

4° *Regelneverij* en een *complexe besluitvorming* ...

maakt door een *vervaldatum in elke wet* plaats voor een *beperkte en sterk vereenvoudigde regelgeving*;

5° *Korte termijn beleid* ...

wordt verruimd tot een visie op de *middellange en de lange termijn*;

6° *Zwaartepunt* in de besluitvorming op *federaal en deelstaatniveau* ...

via het *subsidiariteitsprincipe* verschuiven naar het *lokale niveau*;

IN HET BESTUUR:

7° *Loodzware administratie ...*

wordt *afgeslankt*, *opgevaardeerd* en voert *alleen nog kerntaken* uit

8° Zwaartepunt in de werking van de *overheid verschuift van actor ...*

naar het *opnemen van een regierol*;

9° *Personeel gerekruteerd in functie van loyaliteit ...*

ruimt plaats voor *competente* en *hoog opgeleide ambtenaren*;

ROL VAN BELANGENGROEPEN en LOBBY'S

10° *Verdeel-en-heers*-politiek van belangengroepen ...

maakt plaats voor de *gelijke behandeling* van iedereen;

11° In *achterkamertjes bedisselde compromissen ...*

ruimen plaats voor een *transparante besluitvorming*;

12° Activiteiten van de *belangengroepen ...*

beperken zich uitsluitend tot hun *core-business*;

13° De *kleine elite in de machtsbastions ...*

maakt plaats voor de natuurlijke *instroom* van *politiek geëngageerde personen van onderuit*;

14° *Besluitvorming op maat* van de *belangen- en lobbygroepen ...*

maakt plaats voor een sterk *geobjectiveerde werking van de overheid*;

15° Het *aan banden leggen* van *kritische stemmen ...*

is *niet langer mogelijk* door de *open communicatie*;

JUSTITIE

16° *Na* een *decennialange verwaarlozing ...*

herstelt een *structurele opwaardering van Justitie* dit vitale *fundament* van de *samenleving*;

FINANCIËEL-ECONOMISCH

17° *Afstappen* van het *voortgangdenken* en de (*waan*)*idee van de groei ...*

door met harde en met zachte hand de omslag te maken

naar een *duurzame economische ontwikkeling op basis van wat de mens en de natuur aankunnen*;

18° De *graaicultuur* en de *hebzucht* in de financiële wereld ...

strikt reglementeren en het *Duurzaam Investeren* ingang te doen vinden;

19° De *roofbouw van de aarde* een halt toeroepen ...

door het in ere herstellen van het *rentmeesterschap*;

20° Het *oneigenlijk gebruik*, het *Grijze en het Zwarte Circuit en de corruptie* ...

structureel aanpakken door de invoering van het *Loopbaanplan in combinatie met de Vlaktaks* waardoor de toekomst van de sociale zekerheid en onze welvaart veilig worden gesteld;

21° *Verlies van knowhow* van oudere werknemers voorkomen ...

door het *herdenken van de loopbaanopbouw* en een *ouderenbewust personeelsbeleid*;

SOCIAAL

22° *Demografisch onevenwicht* herstellen ...

door een *coherent gezinsbeleid* dat het *geboortecijfer opkrikt*;

23° De *negatieve sfeerschepping* rond *migratie* ...

ombuigen naar een *verstandig migratiebeleid* met een *quotumsysteem*;

24° Sociale zekerheid is *niet langer een hangmat* ...

maar een *opvangnet* dat steuntrekkers *verplicht activeert* en voor wie geen normale job aankan, wordt de *Sociale Economie* uitgebouwd;

25° Verdere *erosie* van het *Sociaal Kapitaal* tegengaan door ...

de invoering van *franchisesysteem* en de *ondersteuning* van het *verenigingsleven* en het *vrijwilligerswerk*;

CULTUUR EN WETENSCHAP

26° De *marginalisering van Cultuur* een halt toeroepen door ...

met **zachte en harde hand** cultuur en de **cultuurparticipatie** te **stimuleren**;

27° Het **star conservatisme** ...

maakt plaats voor een beleid dat **innovatie, onderzoek en ontwikkeling stimuleert**;

28° De **concretisering** van **wetenschappelijk onderzoek** ...

vereist een **eerlijke return** naar de gemeenschap;

SUPRANATIONALE INSTELLINGEN

29° De **praatbarak** van de **Verenigde Naties** moet ...

door een **hervorming** zijn **leidende rol** als **representatief wereldforum** opnieuw opnemen en de middelen krijgen om ofwel als actor ofwel als regisseur de **mondiale vraagstukken** i.v.m. het milieu en de opwarming van de aarde **aan te pakken**;

30° De evolutie naar een **tweedetransrol** van West-Europa op wereldvlak...

ombuigen door **grotere verantwoordelijkheid** op te nemen bij de **aanpak van de mondiale uitdagingen**;

31° In een antwoord op de **desintegratie van de Europese Unie** ...

moet precies de **integratie worden versterkt** wanneer de Unie niet roemloos ten onder wil gaan;

32° De **geringe aandacht voor de Derde Wereld** noodzaakt ...

het **opnemen** van **verantwoordelijkheid** door **0,7 procent van het BBP** te besteden aan **ontwikkelingshulp** en het verwezenlijken van de **ontwikkelingsdoelstellingen**;

RELIGIES

33° De **marginalisering** van elke vorm van **religie** ...

moet plaats ruimen voor **Zingevingskaders** waarbij de **overheid als regisseur** hun **werking faciliteert**;

De toepassing van het **Oasisplan** versterkt 'derde weg' de aanwezige **positieve dynamieken** in de samenleving en buigt de sfeer van angst, onzekerheid en wantrouwen om in hoop en vertrouwen. Dit biedt een volwaardig alternatief voor

het uitgeholde Rijnlandmodel – maar behoudt wel de positieve verworvenheden daarvan, zoals het herverdelingsmechanisme – en voorkomt dat onze samenleving evolueert naar een duaal Angelsaksisch model.

De **weging van de verschillende sectoren** binnen het budget vormt de belangrijkste **hefboom** om een meer harmonische en meer **evenwichtige samenleving** tot stand te brengen. Wanneer we er in slagen om het primaat van de economie terug te dringen, komt meer ruimte en middelen vrij voor onder andere een reorganisatie van Justitie en een opwaardering van de cultuur, ethiek en zingeving.

Door die fundamentele omslag gaan mensen ook op een andere manier met elkaar omgaan. Kenmerkend voor een op het **Oasisplan** geschoeide samenleving zijn

◦ Een **versterkte democratie**

De permanente instroom van nieuw politiek personeel door de beperking van de mandaten in de tijd; de opwaardering van het parlement door een vervaldatum in elke wet; en de toepassing van het subsidiariteitsprincipe die het zwaartepunt van de besluitvorming verlegt naar het lokaal niveau, het dichtste bij de bevolking. Die drie structurele maatregelen zijn evenveel nieuwe longen die de democratie zuurstof geven, waardoor die van onderuit aanzienlijk wordt versterkt.

◦ **Open debatcultuur**

Er groeit van onderuit spontaan opnieuw ruimte voor het publieke debat. Mensen slikken niet langer automatisch wat hogerhand wordt beslist en staan kritisch tegenover henzelf en hun omgeving.

◦ **Sterkere sociale netwerken**

Er komt een dynamiek op gang die de sociale netwerken versterkt: zowel de traditionele sociaal-culturele organisaties, als de sociale netwerken via het internet zoals Facebook en Netlog.

◦ **Meer maatschappelijk engagement**

Wanneer mensen aanvoelen dat niet langer de grootste, de sterkste en diegene met het meeste geld alles te zeggen heeft, zal de maatschappelijke betrokkenheid vergroten. Van onderuit gaan bezielde figuren misstanden aanklagen en zich engageren in de strijd tegen de vernietiging van ons milieu en het bagatelliseren van bijvoorbeeld druggebruik.

◦ **Grotere solidariteit**

Een gunstig neveneffect is dat het radicaal individualisme door die aanpak aan belang inboet. Dat maakt de weg vrij voor meer solidariteit met mensen in de vierde- en de derde wereld.

De samenleving op een nieuwe leest schoeien, vereist geen ‘tabula rasa’ of een revolutie, wel een grondige revisie van de bestaande toestand. De uitvoering maakt het mogelijk de idealen van de Franse Revolutie – vrijheid, gelijkheid en broederlijkheid – op een hoger niveau te verwezenlijken. Daaraan wordt de **duurzaamheid als vierde ideaal** toegevoegd. Die aanpak opent immers de weg naar meer menselijk geluk.

Een verandering van de samenleving komt nooit van bovenaf tot stand omdat de beleidsverantwoordelijken, geruggensteund door de belangengroepen, zich blijven vastklampen aan de macht. Maar papieren constructies kunnen, veel sneller dan we vermoeden, instorten. Dat heeft Emmanuel Macron in Frankrijk aangetoond.

“Het bestaan van een utopie als utopie is een onontbeerlijke voorwaarde voor de mogelijkheid dat zij ooit ophoudt”, schrijft de Poolse filosoof Leszek Kolakowski in zijn boek *De mens zonder alternatief*. Van een utopisch model komt nooit iets terecht wanneer de inhoud niet wordt verkondigd op het ogenblik dat de uitvoering daarvan nog onmogelijk lijkt. “Irreële strevingen zijn een noodzakelijke voorwaarde voor de verwezenlijking van reële strevingen”, betoogt Kolakowski.

We vergelijken de verwezenlijking van ons maatschappijmodel met een tros zeepbellen. Die verzinnebeelden onze voorstellen om de samenleving grondig om te vormen. Ze vormen een samenhangend geheel omdat ze onverbrekkelijk met elkaar zijn verbonden. Het belangrijkste kenmerk van die tros is haar flexibiliteit en mobiliteit. Wanneer onderweg een zeepbel springt, is dat geen ramp omdat de andere zeepbellen die plaats soepel opvullen. Ondertussen stuwt het immateriële ordewoord of de missie – het streven naar een meer evenwichtige samenleving – waarvan ieder voorstel in dit manifest tot in zijn diepste vezels is doordrongen, deze tros zeepbellen onzichtbaar voort in de richting van het finale doel.

Wordt die zeepbel doorprikt? Wordt het **Oasisplan** meer dan een utopie? Wij blijven onze droom van een meer evenwichtige en meer gelukkige samenleving koesteren.